

Toplum Sağlığı ve Güvenlik Ekseninde Başıboş Köpek Problemi: Halk Ne Diyor?

The Problem of Stray Dogs In the Context of Public Health and Safety: What Is the Public Opinion?

Ramazan Erdem¹, Elif Kaya², Selma Doğanalp Çoban³, Nurcan Coşkun Us⁴, Aliye Kübra Ünal⁵, Meryem Koçaş⁶, Havva Ceylan⁷

Öz

Bu çalışma, başıboş sokak köpeği sorununun halk tarafından nasıl değerlendirildiğini ortaya koymak ve toplumun söz konusu soruna yönelik sunulan çözüm önerilerini belirlemek amacıyla gerçekleştirilmiştir. Araştırma nicel ve nitel analizlerin birlikte kullanıldığı eş zamanlı karma yöntem deseni ile tasarlanmıştır. Araştırmanın evreni Türkiye’de yaşayan 18 yaş ve üzeri bireylerden oluşmaktadır. Araştırmada kolayda örnekleme yöntemiyle Türkiye’nin yedi bölgesinden 1503 kişiye ulaşılmıştır. Araştırma verileri 2023 Ekim-2024 Ocak ayları arasında Google formlar aracılığıyla toplanmıştır. Katılımcıların çoğunluğu erkeklerden oluşurken büyük bir kısmı 18-25 yaş aralığında yer almaktadır. Katılımcılar ağırlıklı olarak bekar bireylerden oluşmakta ve eğitim düzeylerinin lisans seviyesinde olduğu görülmektedir. Bununla birlikte katılımcıların bir kısmı kendisinin başıboş köpek saldırısına uğradığını ifade ederken, büyük bir kısmının bir yakınının saldırıya uğradığını ifade etmiştir. Açık uçlu soruların analizinden çıkan sonuçlara göre katılımcıların büyük bir kısmı sorunun varlığı ve önemi konusunda hemfikirlerdir. Katılımcı görüşlerine dayanarak sokak köpekleriyle ilgili yaşanan sorunlar sağlık, sokak güvenliği, trafik güvenliği ve çocukların sosyalleşmesi temaları altında toplanmıştır. Araştırma, başıboş sokak köpeklerinin halk sağlığı sorunu olarak görüldüğünü, çözüm beklendiğini ve hayvan refahını gözetken önerilerin belediye ile devletin sorumluluğuna işaret ettiğini ortaya koymuştur.

Anahtar Kelimeler: Başıboş Köpekler, Sokak Köpeği, Halk Sağlığı, Türkiye.

Abstract

The study was conducted to reveal how the stray dog problem is evaluated by the public and to determine the solution suggestions offered by society for this problem. The research was designed with a simultaneous mixed method design where quantitative and qualitative analyses are used together. The universe of the research consists of individuals aged 18 and over living in Turkey. In the research, 1503 people from seven regions of Turkey were reached with the convenience sampling method. The research data were collected through Google Forms between October 2023 and January 2024. Most of the participants were male, while the majority were between the ages of 18-25. The participants were predominantly single individuals, and their education levels were seen to be at the undergraduate level. However, while some of the participants stated that they were attacked by a stray dog, the majority stated that a relative of theirs was attacked. According to the results obtained from the analysis of open-ended questions, most of the participants agree on the existence and importance of the problem. Based on the participant views, the problems experienced with stray dogs were grouped under the themes of health, street safety, traffic safety and socialization of children. The study revealed that stray dogs are perceived as a public health issue, that solutions are expected, and that the proposed measures emphasizing animal welfare point to the responsibility of municipalities and the state.

Keywords: Stray Dogs, Street Dogs, Public Health, Turkey.

Jel Codes: I18, Q18, K32

Araştırma Makalesi [Research Paper]

Araştırma ve Yayın Etiği Beyanı: Çalışmanın araştırma kısmı Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulu’nun 20.09.2023 tarih ve 140/46 sayılı kararı ile alınan izin doğrultusunda gerçekleştirilmiştir.

Submitted: 15 / 11 / 2024

Accepted: 24 / 09 / 2025

¹Prof. Dr., Süleyman Demirel Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Sağlık Yönetimi Bölümü, Isparta, Türkiye, raerdem@yahoo.com, ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6951-3814>.

²Doç. Dr., Süleyman Demirel Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Sağlık Yönetimi Bölümü, Isparta, Türkiye, elif.akkas88@hotmail.com, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1401-9947>.

³Dr. Öğr. Üyesi, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu, Yönetim ve Organizasyon Bölümü, Karaman, Türkiye, selmacoban@kmu.edu.tr, ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1113-5931>.

⁴Dr. Öğr. Üyesi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sağlık Yönetimi Bölümü, Samsun, Türkiye, nurcan.coskun@omu.edu.tr, ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9010-0192>.

⁵Arş. Gör., Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir Biyotıp ve Genom Merkezi (İBG), İzmir, Türkiye, unal.kubra@hotmail.com, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6730-7686>.

⁶Öğr. Gör., Muş Alparslan Üniversitesi, Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu, Tıbbi Hizmetler ve Teknikler Bölümü, Muş, Türkiye, m.kocas@alparslan.edu.tr, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7891-6866>.

⁷Arş. Gör., Süleyman Demirel Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Sağlık Yönetimi Bölümü, Isparta, Türkiye, havvaceylan@sdu.edu.tr, ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8087-2746>.

Giriş

Sokak köpekleri, köy kenarlarında yaşayan az sayıdaki hayvandan veya büyük şehirlerdeki binlerce topluluktan oluşabilmektedir. Bu köpeklerin sağlık ve mülkiyete yönelik tehditleri uzun yıllardır tartışılmaktadır. İnsan nüfusunun artması ve şehirleşme eğilimi ile sokak köpeklerinin sayısı dünya çapında artmaktadır. Köpeklerin insanlarla yakın temasının artması, onları ortadan kaldırmaya yönelik bazı tepki çekici yöntemlerin kullanılmasına neden olmaktadır. Ancak, bu sorunla ilgili etkili araştırmaların eksikliği dikkat çekmektedir. Literatürde başıboş köpeklerin kontrolüne dair önerilerin yetersiz olduğu görülmektedir (Derrida & Wills, 2002: 393).

Bilim insanları, köpeklerin Avrasya kurtlarından evrimleşmeye başladığını ve insanlarla tarihsel olarak önemli bir etkileşime sahip olduğunu belirtmektedir (Boyko vd., 2009: 13904). Binlerce yıl boyunca köpekler, insanlara çeşitli faaliyetlerde yardımcı olmuştur (Baskıcı, 1998: 76; Isaac, 1970: 25). Son birkaç yüzyılda yaşanan teknolojik ve bilimsel gelişmeler hem şehir yaşamını hem de doğal hayatı önemli ölçüde etkilemiştir. Artan bilgi düzeyi ve gelişmeler, ekosistem üzerinde karmaşık etkiler yaratmıştır. Hayvanlara karşı uygulanan çeşitli yöntemler, evcilleştirme ve eğitime gibi durumlar, hayvanların biyolojik ve genetik yapılarında değişikliklere yol açmaktadır (Derrida & Wills, 2002: 393).

Artan insan nüfusu kentleşme ihtiyacını artırmış ve ekosistemi olumsuz etkilemiştir. Bu nüfus artışı hayvanlar ve insanlar arasında birçok soruna yol açmıştır. İnsan ve köpek ilişkileri, toplumun gelişimiyle birlikte değişmiştir. 19. yüzyılın başlarında sanayileşme, kentleşme ve modernleşme insan-köpek ilişkilerini etkilemiştir (Berry, 1990: 109). 20. yüzyılın başında şehirlerde yaşayanların oranı %14'e yükselmiş, 1950'lerde ise %30 olmuştur (UN-DESA, 2014: 8). Modern kent yapısı insan-merkezci bir bakış açısıyla kurulmuştur (Ürgüplü, 2013: 6). Sanayi devrimi ile toplumlar tarım toplumundan işletme toplumuna evrilmiş, sanayileşmeyi takiben kentleşme ve modernleşme hız kazanmıştır (Koçel, 2020: 71). Bu süreçte evcilleştirilmiş hayvanların kentlerdeki durumu tartışma konusu olmuştur (Yalçın, 2020: 9). Batı toplumlarında halk sağlığı ve hijyen gerekçeleriyle köpekler itlaf edilmiştir. İngiltere'de 19. yüzyılda köpekler ya öldürülmüş ya da şehir dışına taşınmıştır (Atkins, 2012: 35). Fransa'da ise sokak köpekleri kirlilik ve hastalık yayma gerekçesiyle öldürülmüştür (Pearson, 2017: 145). Hollanda ise hayvan refahını destekleyen yasalarla köpek popülasyonunu kontrol altına almıştır (Świątnicka, 2019: 1; Sawbridge, 2022: 1; Sternheim, 2012: 7).

Avrupa'da sokak köpekleriyle ilgili uygulamalardan yerel yönetimler sorumludur. 1990 yılı öncesinde Dünya Sağlık Örgütü, kapatma ve öldürme yöntemlerini teşvik etmiş ancak sivil toplum kuruluşlarının baskılarıyla bu yöntemden vazgeçilmiştir. 1990 sonrası ise "yakala, aşıla, kısırlaştır ve aldığın yere bırak" uygulaması geliştirilmiştir (Leney ve Remfry, 2000: 320; Özentürk, 2020: 27). Avrupa'da tahminen 120 milyon sokak köpeği olduğu düşünülmektedir (URL 1).

Türk toplumunda ise 19. yüzyıldan itibaren köpekler kentlerde fazlalık olarak görülmeye başlamıştır. II. Mahmud zamanında sokak köpekleri toplatılmış, ancak halkın tepkisi nedeniyle bu karar uygulanmamıştır. Sultan Abdülaziz döneminde köpekler toplatılarak bir adaya gönderilmiştir. 1910'da ise Sivriada'ya sürgün edilen köpekler açlık ve susuzluktan ölmüştür (İnal, 2020: 214; Özmen, 2020: 79; Gündoğdu, 2018: 10-11; Timur, 1993: 142). Dünya genelinde birçok köpek evcil hayvan olarak sahiplenilse de sokakta yaşayan başıboş köpeklerin sayısı oldukça fazladır. Bu artışın başlıca nedenleri arasında, köpeklerin insan yerleşimlerine yakın alanlarda kolayca yiyecek bulabilmeleri, yabani hayvan tehlikesi olmaması ve insanların dolaylı koruması altında daha uzun süre hayatta kalabilmeleri, sorumsuz sahipler tarafından terk edilmeleri ve çiftleşerek sıkça üremeleri yer almaktadır (Sürsal Şimşek, 2023; Bulut, 2023). Bu etkenler kontrol altına alınmadığında, başıboş köpek nüfusu hızla artmakta ve bu durum, halk sağlığını biyolojik, psikolojik ve sosyolojik açılarından tehdit eden ciddi sorunlara yol açmaktadır. Başlıca sorunlar arasında hijyen koşullarının bozulması, gürültü kirliliği, köpek saldırıları, trafik kazalarına neden olma, kuduz gibi bulaşıcı hastalıkların yayılması ile hayvan sağlığı ve refahının zarar görmesi yer almaktadır (Bulut, 2023; Kırışık & Öztürk, 2021). Son yıllarda sokak köpeklerinin saldırıları sonucunda yaralanma vakalarının sıkça kamuoyunun gündemini meşgul ettiği görülmektedir. Bu doğrultuda ülkemizde söz konusu konuya ilişkin son düzenlemelere bakıldığında 2 Ağustos 2024 tarihinde Resmî Gazete'de yayınlanarak yürürlüğe giren 5199 sayılı Hayvanları Koruma Kanunu'nda yapılan değişiklikler şunlardır:

- Büyükşehir belediyeleri, il belediyeleri ve nüfusu yirmi beş bini aşan belediyeler 31/12/2028 tarihine kadar hayvan bakımevlerini kurmakla ve mevcut bakımevlerinin koşullarını iyileştirmekle yükümlüdür.
- Kedi ve köpek sahipleri, hayvanlarını en geç 31/12/2025 tarihine kadar dijital kimliklendirme yöntemleriyle kayıt altına aldirmek zorundadır.
- İnsan, hayvan ve çevre sağlığının korunması amacıyla bakımevleri, hastaneler ve ameliyathaneler kurmak, bunlara ilişkin ilaç, alet ve ekipmanları temin etmek ile bakımevlerinde bakım, rehabilitasyon ve sahiplendirme gibi faaliyetleri yürütmek için, başta yerel yönetimler olmak üzere diğer ilgili kurum ve kuruluşlara teşvik veya Bakanlıkça uygun görülen miktarlarda mali destek sağlanır.

- Hiçbir kazanç ve menfaat sağlamamak kaydıyla sadece insanî ve vicdanî amaçlarla sahipsiz ve güçten düşmüş hayvanları hayvan bakımevi kurarak sahiplenmek isteyen ve bu Kanunda öngörülen şartları taşıyan gerçek ve tüzel kişilere: belediyeler, orman idareleri, Maliye Bakanlığı, Özelleştirme İdaresi Başkanlığı tarafından, mülkiyeti idarelerde kalmak koşuluyla arazi ve buna ait binalar ve demirbaşlar tahsis edilebilir. Tahsis edilen arazilerin üzerinde amaca uygun tesisler ilgili Bakanlığın/İdarenin izni ile yapılır.

Sokak köpekleriyle ilgili geline nokta bakıldığında konunun bir sorun haline geldiği, şehirlerde ve kırsal alanlarda önemli bir halk sağlığı ve güvenlik meselesi olarak karşımıza çıktığı görülmektedir. Kontrolsüz bir şekilde sokaklarda dolaşan köpekler hem insanlara hem de diğer hayvanlara yönelik saldırgan davranışlar sergileyebilmekte, bu durum, özellikle çocuklar ve yaşlılar için ciddi bir risk oluşturmaktadır. Ayrıca, başıboş köpekler, kuduz gibi bulaşıcı hastalıkların yayılmasında da büyük rol oynamaktadır. Bu sorun, yerel yönetimlerin etkin bir şekilde kontrol ve bakım programları oluşturmasını gerekli kılmakta bu da ancak hayvan barınakları ve kısırlaştırma kampanyaları gibi önlemlerle, başıboş köpek popülasyonunun kontrol altına alınması ve aynı zamanda hayvanların refahının sağlanması ile mümkündür. Toplumun bilinçlendirilmesi ve duyarlılığının artırılması da bu sorunun çözümünde önemli bir rol oynamaktadır. Söz konusu çalışma bu minvalden hareketle başıboş köpeklerin toplum nezdinde ne şekilde değerlendirildiğini, kapsamlı bir şekilde ne tür sorunlara yol açtığını ve buna yönelik yine toplum tarafından hangi çözüm önerilerinin sunulduğunu ortaya koymak amacıyla gerçekleştirilmiştir.

1. Yöntem

Araştırmanın bu bölümünde araştırmanın amacı ve kısıtları, araştırma tasarımı, görüşme formu, evren, örneklem ve veri toplama süreci, veri toplama araçları ve katılımcılara ilişkin açıklamalara yer verilmiştir.

1.1. Araştırmanın Amacı ve Kısıtları

Bu araştırmanın amacı başıboş sokak köpeklerinin ne tür halk sağlığı sorunlarına neden olduğunu ve sorunların çözümüne dair önerileri toplumsal perspektiften ortaya koymaktır. Bu bağlamda başıboş köpeklerin neden olduğu zoonotik hastalık, saldırmaya bağlı diğer riskler ve genel kamu güvenliği üzerindeki etkileri gibi konular derinlemesine analiz edilmiştir. Araştırma sonucunda elde edilen bulgulara dayalı olarak çözüm önerilerinin sunulması hedeflenmiştir. Bu amaç doğrultusunda araştırma sonuçları, büyük çoğunluğu 18-25 yaş aralığında yer alan genç bireyler olmak üzere araştırmaya gönüllü olarak katılan katılımcıların vermiş oldukları cevaplar ile sınırlıdır. Söz konusu çoğunluğun 18-25 yaş aralığında olması genç grupların çevrimiçi ortamlarda daha fazla vakit geçirdikleri ve bu tür çalışmalara katılım sağladıkları şeklinde yorumlanmaktadır. Çalışmanın bir diğer kısıtı ise verilerin ekonomik nedenlerden kaynaklı Google formlar aracılığıyla toplanması ve katılımcıların soruları net bir şekilde anlayarak samimi ve gerçek cevaplar verdikleri varsayımdır.

1.2. Araştırma Tasarımı ve Veri Toplama Aracı

Bu çalışmada eş zamanlı karma desen yöntemi kullanılmıştır. Bu yöntem çerçevesinde oluşturulan görüşme formunda ilk olarak cinsiyet, yaş, medeni durum, çocuğa sahip olma durumu, öğrenim durumu, yaşanan idari birim, yaşanan şehir ve gelir durumuna dair tanımlayıcı sorular yer almaktadır. Yine bu bölümde kendinin ya da bir yakınının başıboş köpek saldırısına maruz kalma durumu ile ilgili sorulara da yer verilmiştir. Görüşme formunun ikinci bölümünde ise başıboş köpeklerinin halk sağlığı, trafik ve yol güvenliği, çocukların sosyalleşmesi, toplumsal etkileri, belediyelerin rolü, çözüme yönelik plan ve program önerileri, yasal düzenleme önerileri, konuyla ilgili hayvan haklarının durumu, korku ve endişe durumlarına problemlerin varlığına katılım durumları (evet/hayır) ve bu görüşlerin ortaya çıkmasına yönelik gerekçelerin yazılması istenen açık uçlu sorular yer almaktadır. Söz konusu görüşme formunda yer alan sorular, araştırmacılar tarafından uzman görüşleri alınarak, başıboş köpeklerle ilgili gazete haberleri taranarak ve ilgili alanyazın taramasına dayanarak hazırlanmıştır.

1.3. Evren, Örneklem ve Veri Toplama Süreci

Araştırmanın evrenini, Türkiye'de yaşayan 18 yaş üzeri Türk vatandaşı bireyler oluşturmaktadır. Örneklemi ise bu kapsamda 81 ilden gönüllü olarak çalışmaya katılmayı kabul eden bireylerden oluşmaktadır. Türkiye'de yaşayan vatandaşların başıboş köpeklerle yönelik genel görüşünü ortaya koymak amacıyla 81 ilin tamamına ulaşılması hedeflenmiştir. Gönüllü katılımcıya ulaşılamayan Ardahan, Bolu, Kastamonu, Tunceli dışında kalan 77 ilden toplam 1503 katılımcıya ulaşılmıştır. Bu minvalde araştırmanın yedi bölgede gerçekleştiği söylenebilir. Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimler Etik Kurulu'nun 20.09.2023 tarihli 140/46 sayılı karar onayının alınmasıyla birlikte veri toplama süreci başlamıştır. Veri toplama aracı olarak araştırmacılar tarafından hazırlanan demografik bilgiler ve başıboş köpeklerle ilişkin görüşler olmak üzere iki bölümden oluşan yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır.

Veri toplama aşamasında ise görüşme formu Google form haline getirilmiş ve bu şekilde katılımcılara ulaştırılmıştır. Görüşme formunun başlangıcında yer alan "Araştırmaya katılmaya gönüllüyüm" ifadesiyle katılımcılardan bilgilendirilmiş onam alınmıştır. Bu onamı onaylayan katılımcılar formun devamına yönlendirilmiş: gönüllü olmadığını belirten katılımcılar için ise form otomatik olarak sonlandırılmıştır. Bu çerçevede araştırmaya katılım gönüllülük esasına bağlı olarak gerçekleştirilmiştir. Toplamda 1503 katılımcıdan veri elde edilmiştir. Veriler, Ekim 2023 - Ocak 2024 tarihleri arasında toplanmıştır. Tanımlayıcı istatistiklerin belirlenmesi amacıyla SPSS 23 paket programından yararlanılmıştır. Ayrıca araştırmanın nitel verileri, katılımcıların görüşme sorularına verdikleri cevaplar ise içerik analizine tabii tutulmuştur. İçerik analizinde ilk etapta 1503 katılımcının görüşme sorularına vermiş oldukları cevaplar araştırmacılar tarafından ortak bir doküman üzerinden tematik analize tabi tutularak çözümlenmiştir. Tematik analizin amacı bir konu hakkında birtakım değerlendirmelerde bulunabilmek için bu temaları kullanmaktır (Clarke ve Braun, 2013). Braun ve Clarke (2006) etkin bir nitel veri analiz sürecinin veri tanıma, etiketleme (kodlama), tema oluşturma, temaları gözden geçirme, temaları tanımlama ve raporlama olmak üzere 6 aşamada gerçekleştiğini ifade etmiştir.

Görüşme sorularına verilen katılımcı cevaplarından hareketle elde edilen kodlar, araştırmacılar tarafından manuel olarak Excel dosyası üzerinden yapılmıştır. Daha sonra kodların belirli bir düzen ve çerçeve dahilinde örüntü oluşturularak tema oluşturma aşaması gerçekleştirilmiştir (Yıldırım ve Şimşek, 2006). Temalaştırma işleminin tamamlanmasının ardından geçerlik ve güvenilirliği artırmak amacıyla, nitel araştırma alanında deneyim sahibi bir profesör, iki Dr. Öğretim Üyesi, üç doktora unvanlı olmak üzere altı araştırmacıdan oluşan "Kod Geçerlilik Komitesi" oluşturulmuştur. Komitede yer alan araştırmacılarla her biri tek oturumdan oluşmak üzere toplamda üç kez "kod-tema uygunluk toplantısı" yapılmış ve üyelerin değerlendirmeleri alınmıştır. Değerlendirme sonucunda komite üyelerinin görüşleri doğrultusunda gerekli revizyonlar yapılarak tematik analiz tamamlanmıştır. Ardından temaların yer aldığı tablolar oluşturularak elde edilen sonuçlar bu çerçevede bulgular kısmında aktarılmıştır.

Araştırma kapsamında elde edilen demografik verilere göre, katılımcıların %60,6'sı erkek, %78,0'i 18-25 yaş aralığında, %56,6'sı bekar, %49,9'u lisans, %24,8'i 2 çocuk, %50,2'sinin çocuğu yok, %80,2'si 0-14000 TL arası gelire sahipken, %70,9'u il merkezinde yaşamaktadır. Bölgesel dağılımda ise, %18,5'i Akdeniz, %13,6'sı Ege, %29,5'i Marmara, %22,8'i İç Anadolu, %2,4'ü Güneydoğu Anadolu, %7,5'i Doğu Anadolu ve %5,7'si Karadeniz Bölgesi'nde yer almaktadır. Bununla birlikte katılımcıların önemli bir kısmı (%58,9) kendilerinin bir köpek saldırısına uğradığını ifade ederken, %71,3'ü ise bir yakınlarının köpek saldırısına maruz kaldığını ifade etmişlerdir.

2. Bulgular

Araştırmanın bu bölümünde toplanan verilerin analiz edilmesi sonucu elde edilen bulgulara yer verilecektir. Katılımcıların "Başboş köpekleri toplum sağlığı açısından bir problem olarak görüyor musunuz?" ve "Başboş köpeklerin trafik ve yol güvenliğini tehlikeye attığını düşünüyor musunuz?" sorularına verdikleri cevapların dağılımı ve gerekçelerinden üretilen temalar Tablo 1'de gösterilmektedir.

Tablo 1. Toplum Sağlığı ve Trafik ve Yol Güvenliği Açısından Başıboş Köpeklerin Durumu

Toplum Sağlığı Açısından Başıboş Köpeklerin Durumu				
Cevaplar	Sayı (n)	Yüzde (%)	Gerekçeler	N
Evet	1391	92,6	Fiziksel Tehditler	556
			Çevresel Tehditler	378
			Toplumsal ve Psikolojik Tehditler	290
			Kontrol ve Müdahalede Yönetmelik Sorunlar	164
			Toplam Kod Sayısı	1388
Hayır	112	7,4	Hayvan Hakları	59
			Beslenme ve Bakım İhtiyaçları	39
			Hayvanların Zararsızlığı	26
			Toplam Kod Sayısı	103
Trafik ve Yol Güvenliği Açısından Başıboş Köpeklerin Durumu				
Cevaplar	Sayı (n)	Yüzde (%)	Gerekçeler	N
Evet	1392	92,6	Trafik ve Yol Güvenliğini Tehlikeye Atma	1228
			Yaya Trafikini Tehlikeye Atma	90
			Çevresel Sorunlar ve Tehditler	40
			Toplam Kod Sayısı	1358
Hayır	111	7,4	Sorun Olarak Görmeme	51
			Kurallara Uyulursa Sorun Olmaz	22
			İnsanlar Daha Tehlikeli	12
			Köpekler Kurallara Uyuyor	10
			Köpekler Tehdit Altında	4
			Yollar Sadece İnsanlara Ait Değil	4
Toplam Kod Sayısı				103

Tablo 1’de de görüldüğü gibi katılımcıların %92,6’sı başıboş köpeklerin toplum sağlığı açısından problem oluşturduğunu, %7,4’ü ise problem oluşturmadığını düşünmektedirler. Başıboş köpeklerin toplum sağlığı açısından problem yarattığını düşünenlerin gerekçeleri başıboş köpeklerce oluşturulan “fiziksel tehditler”, “çevresel tehditler”, “toplumsal ve psikolojik tehditler” ve bu problemlerin doğmasında etkili olduğu düşünülen “kontrol ve müdahalede yönetmelik sorunlar” olmak üzere dört temada toplanmıştır. Söz konusu temalara ilişkin katılımcı görüşlerinden bazıları şunlardır:

“Her an köpekler tarafında saldırıya uğrayabilirsiniz, kuduz riski var. Eve veya işe giderken içinde hep bir korku olması...”

“Özellikle çocuklar ve yaşlılar için büyük tehlike oluşturuyorlar.”

“Çocuklar markete, bakkala, okula gidemez oldu.”

“Sokaklarda herkese saldırıyorlar özellikle çocuklara. Kakaları park, bahçe her yerde ve ben bir salgın hastalık başlayacağından endişeliyim.”

“Taşdıkları envai çeşit parazit, sokaklarda dökülen yemeklerden yayılan kötü kokular ve kuduz.”

“Sayısı gittikçe artan ve bu işi gelir kapısı haline getiren yüzlerce dernek gelişi güzel, sorumsuz ve bilinçsiz bir şekilde besleme yapmakta. Sokaklara yiyecek saçmakta. Çiğ etle köpek besleyeninden tutun küflenmiş yemeklere bunlar sağlık açısından sorunlu ayrıca kuduz riski artıyor.”

“Öncelikle saldırganlar, tarihe gömülmüş kuduz tehlikesi tekrar ortaya çıktı, pislikleri adım başı ve güya onlar için gıda bırakıyor insanlar ve bu gıdalar çiğ et, sakatat, kemik gibi hızla çürüyen ve bakteri üreten, hastalık sebebi gıdalar. Köpekler yüzünden kediler de ölüyor. Fareler çoğaldı. Bu da başka bir hastalık tehlikesi. Ayrıca pislikler ve çürümüş gıdalar sebebiyle sinek ve hamam böceği vb popülasyon da inanılmaz arttı. Bunları öldürmek için de kimyasal kullanılıyor. Bu da toprağın, suların, açıkta satılan sebze meyvenin de zehire maruz kalması demek. Ki zaten başıboş köpeklerin pislikleri, salyaları (çünkü market, manav vb. önüne gidip kokluyor, yalıyorlar) yine böyle açıkta satılan sebze, meyve vb. lerini kirletiyor.”

“İnsanlara saldırıyor olmaları başlı başına en büyük etken. Park ve bahçelere dışkılamaları hastalıklara davetiye çıkarmaktadır. Hayvanın taşıyabileceği kuduz, uyuz vb. hastalıklarda sağlık açısından büyük problemdir.”

Basıboş köpeklerin toplum sağlığı açısından problem yarattığını ifade eden katılımcılardan birisi İstanbul gibi metropol bir şehirde ciddi sıkıntılar yaşadığını “Lisans eğitimimi aldığım okulun kampüsüne kadar her yerde saldırının eşliğinden döndüm kendimi korumasını bildiğimden ötürü ve köpek psikolojisine hâkim olmamdan dolayı eşliğinden döndüm. Okuduğum okul 110 senelik tarihe sahip en köklü Türk üniversitelerinden birisi olan Yıldız Teknikti burada her gün bir saldırı oluyordu gece geç saatte kütüphaneye kalmıyorduk çünkü gece geç saatlerde köpek sürüleri kampüsü geziyorlardı ve mutlaka bir kovalamaca bir saldırı oluyordu birinci sebebim bu. İkinci sebebim ise ne zaman scooter, motor vs. Sürsem ve köpek olan bir yerden geçsem peşimden koşup havlıyorlar hatta bunun yüzünden kaza yapmışlığım da var bu kazayı daha yanlış ve daha tehlikeli bir yerde yapmış olsam ölümüne bile sebep olabilirdi. Üçüncü sebebim ise her ay en az 1 haber görüyoruz bu başıboş köpeklerin bir insan canının kaybına yol açtığı böyle bir

şey kabul edilemez bu ancak üçüncü dünya ülkelerinde meydana gelir ki zaten durum vahim Dünya üzerinde en çok başıboş köpek nüfusuna sahip beşinci ülkeyiz böyle devam ederse Hindistan'ı da geri de bırakacağız. Toparlamak gerekirse, can güvenliğim olmadan veya ısırılma tehlikesi yaşamdan bir ay geçirmek istiyorum ben ve bu İstanbul gibi bir metropolde mümkün değil maalesef.” Şeklinde dile getirirken başka bir katılımcı işi dolayısıyla sürekli seyahat etmek durumunda olduğunu ve başıboş köpeklerin trafiği olumsuz etkileyerek kazaya neden olabileceğini “Başıboş Köpekler saldırgan olup, birden fazla hastalığın yayılmasına neden oluyor. İşim gereği sürekli araçla seyahat eden birisiyim her hafta bir köpeğe çarpma riski atlatıyorum.” Sözleriyle vurgulamaktadır. Başka bir katılımcı ise “Yaya olarak yürümekte zorlanıyorum. Kışın bulunduğum ilçede hava erken kararıyor ve iş çıkışı köpek saldırısına maruz kalıyorum.” Şeklinde yaşadığı sıkıntıyı dile getirmiştir.

Genel kanaatin aksine başıboş sokak köpeklerinin halk sağlığı tehdidi oluşturmadığını ifade eden katılımcı görüşleri “hayvan hakları”, “beslenme ve bakım ihtiyaçları” ve “hayvanların zararsızlığı” olmak üzere üç temada toplanmıştır. Söz konusu temalara ilişkin katılımcı görüşlerinden bazıları şunlardır:

“Bir problem olarak değil bir terapi olarak görüyorum. Hiçbir hayvan gereksiz yere kimseye saldırmaz, bunu toplum da gayet iyi biliyor. Ben de senelerce sokak hayvanı besledim baktım hiçbir zararını görmedim. Herkes üzerine düşen görevi yerine getirirse inanın hiçbir köpek zarar vermez...”

“Zararsız olduklarını düşünüyorum.”

“Köpeklerle insanlar zarar vermedikçe ve karınları tok olduğu müddetçe saldırmazlar yıllardır sokak köpekleri beslerim hiç saldırmadılar aksine sevgilerini nasıl göstereceklerini şaşırlar. Özetle siz onlara nasıl davranırsanız onlar da size öyle davranır.”

“Görmüyorum, çünkü onların yeri sokaklar. İnsanlarımız her köpek gördüğünde taşıyor kovalıyor bu da hayvanları agresifleştiriyor. Aile büyükleri çocuklarına hayvanlara nasıl davranması gerektiğini öğretmiyor mahallemizde kaç kez hayvanlara eziyet eden çocuklar gördüm her seferinde ellerinden ben aldım. Sonra çocuğuma saldırdı oluyor. Önce insanlar eğitilmeli. Eğer hayvanların toplatılması isteniyorsa da belediye barınaklarının koşulları düzeltilmeli ve düzenli olarak denetim yapılmalı. Çoğu belediye kısırlaştırma bile yapmıyor. Düzenli kısırlaştırma ve barınak sorununun çözümüyle bu tarz olayların azalacağına inanıyorum.”

“Onların doğal yaşam alanı olduğu için problem olmadığını düşünüyorum. Problem olan şey insanların doğanın tamamının kendi tekelinde olduğunu sanmaları.”

Tablo 1’de de görüldüğü gibi katılımcıların %92,6’sı başıboş köpeklerin trafik ve yol güvenliğini açısından tehlike oluşturduğunu, %7,4’ü ise tehlike oluşturmadığını düşünmektedirler. Başıboş köpeklerin trafik ve yol güvenliğini tehlikeye attığını düşünenlerin gerekçeleri “trafik ve yol güvenliğini tehlikeye atma”, “yaya trafiğini tehlikeye atma” ve “çevresel sorunlar ve tehditler” olmak üzere üç temada toplanmıştır. Katılımcı ifadelerinden bazıları şunlardır:

“Köpek den dolayı iki kez kaza yaptım dikkatli olmasaydım sadece araç değil kendi can güvenliğimiz de tehlikeye girebilirdi.”

“Ani yola çıkmalarından ötürü kazaya sebebiyet vermektedirler.”

“Hızlı hareket eden araçların arkasından koşuyorlar. Ayrıca köpeklerden kaçarken kendisine araba çarpan vatandaş örnekleri çok.”

“Aniden yola çıkıp kazaya sebebiyet veriyor bende çarptım 2 defa.”

“Bir bisiklet sporcusu olarak köpeklerin saldırısına uğramaktayım saldırı esnasında bir anlık korku ile saldırı yanımdan geçen araçların altında kalma ihtimalim yüksek.”

“Hayvanların kovalamaları veya birdenbire caddeye atlamaları sonucunda sürücülerin ani fren ve manevralarla zincirleme kaza yapma riskleri yüksek. Ayrıca başıboş köpeklerden dolayı sürücülerin direksiyon hakimiyetini kaybederek çevreye ve yayalara hasar verme durumları söz konusu.”

“Hem yayaların hem de sürücülerin hayatı için tehlike yaratmaktadırlar. İstemsiz kazalara sebebiyet vermektedirler.”

“Araç kullanırken başıboş köpeklere çarpmamak için tehlikeli manevra yapma. Motosiklet kullanırken peşinden koşmaları.”

“Çalıştığım kurumdan bir öğrenci annesi ve çocuğuyla seyahat ederken önlerine çıkan kopeğe çarpmamak için manevra yapıp takla attılar. Annesi ve çocuğu vefat etti. Bu binlerce örnekten sadece bir tanesi.”

Başıboş köpekleri trafik ve yol güvenliği açısından tehlike olarak görmeyen katılımcıların gerekçeleri ise “sorun olarak görmeme”, “kurallara uyulursa sorun olmaz”, “insanlar daha tehlikeli”, “köpekler kurallara uyuyor”, “köpekler tehdit altında” ve “yollar sadece insanlara ait değil” olmak üzere altı tema altında toplanmıştır. Başıboş köpeklerle ilgili bir sorun söz konusu olmadığını, trafikte insanların köpeklerden daha tehlikeli olduğunu, yolların sadece insanlara ait olmadığını ve trafik kurallarına uyulursa herhangi bir sorun olmayacağını ifade eden katılımcı görüşleri şu şekildedir:

“Trafiği tehlikeye atmıyorlar genellikle arazilerde ve trafiğin yoğun olmadığı bölgelerde kalıyorlar.”

“Yaptıkları tek şey karşıdan karşıya geçmek sürücüler daha dikkatli olabilirler.”

“Köpeklerle yaşam alanı bırakmadığımız için yüzlerce köpek bizim arabalarımız tarafından öldürülüyor biz onlara zarar veriyoruz.”

"Ülkemizde hız kurallarına ne kadar uyulduğu zannediyorum ki hepimizin malumu. O yüzden trafik güvenliğini tehlikeye atan asıl canlı "insan"dır."

"Bir tehlike arz ettiklerini düşünmüyorum."

"Sürücüler özellikle şehir içinde hız sınırlarına uysa zaten trafik ve yol güvenliği tehlikesi kalmazdı."

"İnsanlar trafikte daha tehlikeli varlıklardır."

Katılımcıların "Başboş köpeklerin çocukların sosyalleşmesini olumsuz etkilediğini düşünüyor musunuz?" ve "Başboş köpeklerin toplumda sosyal bir ayrışma ya da çatışmaya sebep olduğunu düşünüyor musunuz?" sorularına karşılık verdikleri cevapların dağılımı ve gerekçelerinden üretilen temalar Tablo 2'de gösterilmiştir.

Tablo 2. Çocukların Sosyalleşmesi ve Sosyal Ayrışma veya Çatışma Durumundan Başboş Köpeklerin Durumu

Çocukların Sosyalleşmesi Bakımından Başboş Köpeklerin Durumu

Cevaplar	Sayı (n)	Yüzde (%)	Gerekçeler	N
Evet	1254	%83	Sosyalleşme Alanlarının ve Aktivitelerinin Kısıtlanması	602
			Sosyalleşememe/Dışarı Çıkamama	326
			Risk/ Tehdit Algısı	229
			Psikolojik Etmenler	101
			Çevre Temizliği ve İnsan Sağlığı	53
Toplam Kod Sayısı				1311
Hayır	249	%17	Sosyalleşme ile Bağlantısızlık	102
			Hayvan ve Çocuk Etkileşimi	71
Toplam Kod Sayısı				173

Sosyal Ayrışma veya Çatışma Durumu Açısından Başboş Köpeklerin Durumu

Cevaplar	Sayı (n)	Yüzde (%)	Gerekçeler	N
Evet	1329	88,55	Hayvan Refahı ve Korunması	624
			Toplumsal ve Siyasi Faktörler	498
			Sağlık ve İyilik	121
			Bakış Açıları ve Algılar	73
			Yasal ve Yönetimsel Durumlar	40
Toplam Kod Sayısı				1356
Hayır	172	11,45	İnsan Algısı ve Yaklaşımı	63
			Dini İnançlar ve Perspektifler	20
			Hayvan Algısı ve Tehditler	18
Toplam Kod Sayısı				101

Tablo 2'de görüldüğü üzere katılımcıların %83'ü başboş köpeklerin çocukların sosyalleşmesini olumsuz etkilediğini, %17'si ise etkilemediğini düşünmektedir. Başboş köpeklerin çocukların sosyalleşmesini olumsuz etkilediğini düşünenlerin gerekçeleri "sosyalleşme alanlarının ve aktivitelerinin kısıtlanması", "sosyalleşememe/dışarı çıkamama", "çevre temizliği ve insan sağlığı", "psikolojik etmenler", "risk/tehdit algısı" olmak üzere beş temada toplanmıştır. Söz konusu temalara ilişkin katılımcı görüşlerinden bazıları şunlardır:

"Sokak köpekleri korkusuyla çocuklar market, okul, mahalle arası gibi toplumsallaşma alanlarına tek başlarına bırakılamıyorlar. Bu ve benzeri durumlar çocukların sosyalleşmesini etkilemektedir."

"Güvenliğin olmadığı ortamda sosyalleşme değil hiçbir şey olmaz."

"Çünkü köpeklerden korkan çocuklar dışarı çıkmaktan vazgeçiyor."

"Parklar köpek dolu rahat oyun oynayamıyor çocuklar."

"Köpek saldırarak korkusu, kist hidatik tehlikesi gibi nedenlerden dolayı parklara çıkarmıyoruz."

"Beraber ya da yalnız site dışına çıkmaları parka okula gitmeleri mümkün değil artık."

"Parkları mesken belleyen köpekler hem direkt olarak bir tehdit, parazit ve taşıdıkları hastalıklar sebebi ile de koşullu bir tehdit oluşturmaktadır."

"Çocuklar (ve ebeveynleri) belediye parklarına veya sokaklara çıkmakta korkar hale gelmiştir."

"Başboş köpekler hem çocukların sosyalleştikleri ortamları işgal ederek hem dolaşım haklarını sınırlandırarak hem de özgüvenlerini tahrip ederek onlara zarar vermektedir."

"Çocuklar mahallede rahatça oynayamıyor."

"Çocuklar parka gidemiyor. Köpek dolu. Kumla oynayamıyor her yer köpek kedi dışkısı ile dolu."

"Parklar sokaklar köpek dolu nerede sosyalleşebilsin bu çocuklar."

“Çocuklar eve hapsoluyorlar güvenlik gerekçesiyle.”

Başiboş köpeklerin çocukların sosyalleşmesini etkilemediğini düşünen katılımcı görüşleri ise “hayvan ve çocuk etkileşimi” ve “sosyalleşme ile bağlantısızlık” olmak üzere iki tema altında toplanmıştır. Çocukların sosyalleşmesinin başiboş köpeklerle bir ilgisi olmadığını asıl yapılması gerekenin çocuk hayvan etkileşimini doğru yönetmek olduğunu ifade eden katılımcıların ifadeleri aşağıda verilmiştir:

“Ön yargı olduğu için çocuklar köpek sevmiyorlar zorunlu olarak doğal yaşam alanları oluşturulmalı orda bulunan sağlık kontrolünden geçmiş köpekler çocuklarla buluşturulmalı.”

“Aksine küçük çocuklar hayvanlarla temas ettiği zaman psikolojik açıdan güçlenirler, hayvanlar (ya da köpekler) konuşmadığı için çocuklar dostunu anlamak istediklerinden empati duyguları gelişir.”

“Çocukların sosyalleşmelerinde olumsuz bir etkisi olduğuna inanmıyorum.”

“Kesinlikle katılmıyorum. Sahipli olsun ya da olmasın hayvanlarla çocukların etkileşim halinde olmaları onların psikolojik olarak gelişimlerine katkıda bulunmaktadır, empati duyguları gelişmektedir ve bu durum birçok bilimsel çalışma ile kanıtlanmıştır. Beslemelerde karşılaştığım manzara şöyle olmaktadır: çocuklar hayvanları sevmek ve onlarla ilgili bilgi öğrenmek için bizimle etkileşime geçiyorlar, besleme yaptıklarında bir işi başarma tadını yakalayıp çok mutlu oluyorlar.”

“Çocuklara hayvanların da dünyanın bir parçası olduğu öğretilirse herkes bir arada yaşayabilir.”

“Böyle bir şeye sebep olabileceklerini düşünmüyorum.”

“Aksine çocukların sosyalleşmesi merhamet ve paylaşma duygularını geliştirmek için şart.”

“Çocukların sosyalleşmesi ile alakalı olduğunu düşünmüyorum.”

“Aksine küçük yaşta çocuklara aşılacak hayvan sevgisinin sosyal anlamda daha fazla katkı sağlayacağını düşünüyorum.”

Tablo 2’de katılımcıların %88,55’inin başiboş köpeklerin toplumda sosyal ayrılmaya veya çatışmaya neden olduğunu düşündüğü, %11,45’inin ise bunu düşünmediği görülmektedir. Katılımcıların başiboş köpeklerin sosyal ayrılmaya ya da çatışmaya neden olduğunu düşünmelerinin gerekçeleri “Toplumsal ve Siyasi Faktörler”, “Yasal ve Yönetimsel Durumlar”, “Hayvan Refahı ve Korunması”, “Sağlık ve İyilik”, “Bakış Açıları ve Algılar” şeklinde beş tema altında toplanmıştır. Bu temalar içinde en çok dikkat çekenin **“Hayvan refahı ve korunması”** olduğu görülmektedir. Bu bağlamda katılımcılar: barınak sorunları, başiboşluk, hayvan dilenciliği, hayvanseverlik kavramının saptırılması (köpek temelli hayvanseverlik), saldırganlık, kontrolsüz üreme, bilinçsiz besleme, itlaf önerisi, hayvanlara yönelik şiddet ve sahiplenme ve sahiplendirme sorunları gibi hususlar üzerinde durmuşlardır. Bu tema altında katılımcılar hayvan besleme sektörüne ilişkin gruplara (kamuoyunda sıklıkla “mama lobisi” olarak adlandırılan yapılar) ve hayvan sömürüsüne dikkat çekmişlerdir. “Hayvan besleme sektörüne ilişkin gruplar” ile ilişkili olarak katılımcılar toplumun bazı kesimlerinin merhamet duygusunun bu gruplar tarafından suiistimal edildiğini, kendi varlıklarını sürdürmek adına toplumu ayrıştıran, kin ve nefret söylemlerini besleyen bir ortam oluşmasına zemin hazırladıklarını düşünmektedirler. Katılımcıların sosyal ayrılmaya ve çatışmaya neden olduğunu düşündüğü bir diğer dikkat çeken husus ise “Hayvan sömürüsü” olmuştur. Toplumdaki kimi gruplar farklı gerekçelerle (güvenlik, sağlık vb.) sokakta köpeklerin olmaması gerektiğini savunmaktadır. Fakat kimi gruplar da başiboş köpekler üzerinden çeşitli kazançlar sağlamaktadır. Konuyu parasal bir getiri unsuru olarak görmektedir. Aynı zamanda kimi bireyler hayvanları saplantı haline getirerek konuyu duygusal bir yöne çekmektedirler. Bu durum da sosyal ayrışma ve çatışma nedeni olarak gösterilmektedir. **Hayvan refahı ve korunması** temasıyla birlikte diğer temalara ilişkin katılımcı görüşlerinden bazıları şunlardır:

“Sosyal ayrılmaya sebep oluyor çünkü hayvanseverler tarafından bu durum fazlaca içselleştirilmekte ve doğru tahlil yapılamamaktadır.”

“Başiboş köpek besleyenler ve başiboş köpekleri bir tehdit olarak algılayanlar arasında çatışmaya sebebiyet vermektedir.”

“Popülist yaklaşımlar, gerçek hayatla çatışıyor.”

“Çünkü bunu birileri rant için köpeklerin sokakta kalmasını istiyor.”

“Toplu taşımada veya başka bir yerde başiboş köpeklerin saldırısına uğradığınızda ve kendinizi savunduğunuzda bile birileri sizi hayvan düşmanı diye tartaklayabiliyor.”

“Bağış toplayan kuruluşlar insanların duygularını manipüle ederek vatandaşı ikiye bölüyor.”

“Bu konu ayrışmaya sebep oluyor.”

“Köpek seviciliği bazı kesimler tarafından oldukça abartılıyor.”

“Hayvanseverlerin aşırılıkları yüzünden...”

“Toplum içinde mevcut sorunu hayvan sevgisiyle gidermeye çalıştığını iddia eden güçlü para lobileri olduğunu ve bunların toplumu yanlış yönlendirerek çatışmaya neden olduklarını düşünüyorum.”

“Çatışma ve ayrışma mama lobileri yüzünden oluyor. Gerçek hayvanseverler bunlara canıyor. Ve sokakta kopek istemeyen insanların düşmanı oluyorlar.”

“Başiboş köpeklerle karşı olmak hayvan düşmanı olarak takdim ediliyor.”

“Başiboş köpeklerden rahatsız olanlar hayvan düşmanı olarak görülüyor”

“Mahallemde başiboş köpek beslenmesini istemediğim için hayvan düşmanı ilan edildim.”

Başiboş köpekleri toplumda sosyal ayrışma ve çatışma unsuru olarak görmeyen katılımcıların gerekçeleri ise üç tema altında toplanmıştır. Bu temalar: “İnsan Algısı ve Yaklaşımı”, “Hayvan Algısı ve Tehditler”, “Dini İnançlar ve Perspektifler” şeklinde sıralanabilir. Söz konusu temalara ilişkin katılımcı ifadelerinden bazıları şunlardır:

“Toplumu ayırıştırmaya çalışıp köpekleri hedef gösteren yayın organları toplumu ayırıştırıyor köpekler değil.”

“Muhtacı gözetmeyi emreden bir dinden oluşuyor büyük çoğunluğu ülkemizin. Tüm dinler zaten sevmeyi korumayı saygı göstermeyi emreder. Basit ve maliyet- etkililiği uygun bir kısırlaştırma politikası ile bu sorun diğer nesle kalmadan kolaylıkla çözülür.”

“Toplumda ayırışmaya sebep olan sokak köpekleri değil bu hayvan düşmanlığı ve Allah’ın sessiz kullarına zarar verilmesini talep etme habsizliğinde bulunan içinde doğaya hayvana ve doğal olarak insana karşı ne sevgisi ne saygısı ne vicdani bulunmayan gürühtür.”

“Sosyal çatışma yok rantçılar dışında kimse istemiyor başiboş kopekleri.”

“Sesi çok çıkan bir azınlık hariç herkes sokak köpeklerinden şikâyetçi zaten bu bir çatışma sayılmaz.”

“Düşünmüyorum çevremdeki herkes bu durumdan şikâyetçi çok küçük bir gurup var kopeklerden rahatsız olmayan onlarda fazlaca tepki gösteren tiplerden oluşuyor.”

Katılımcıların “Başiboş köpekler konusunda belediyelerin yetersiz olduğunu düşünüyor musunuz?” ve “Başiboş köpekler ile ilgili meselelerde **hayvan haklarının** göz ardı edildiğini düşünüyor musunuz?” sorularına verdikleri cevapların dağılımı ve gerekçelerinden üretilen temalar Tablo 3’te gösterilmektedir.

Tablo 3. Başiboş Köpekler Konusunda Belediyelerin Yetersizliği ve Hayvan Haklarının Göz Ardı Edilmesi

Başiboş Köpekler Konusunda Belediyelerin Yetersizliği				
Cevaplar	Sayı (n)	Yüzde (%)	Gerekçeler	N
Evet	1397	93	Belediyenin Tavrı	230
			Hizmet Yeterliği Memnuniyetsizliği	319
			Toplum Mağduriyeti	312
			Hukuki Boyut	136
			Siyasi Manevralar	69
			Toplam Kod Sayısı	1066
Hayır	105	7	Belediyenin Hizmet Sunumu Yeterliği	9
			Hizmet Yeterliği Memnuniyeti	4
			Kanun Açığı	3
			Toplam Kod Sayısı	16

Başiboş Köpeklerle İlgili Hayvan Haklarının Göz Ardı Edilme Durumu

Cevaplar	Sayı (n)	Yüzde (%)	Gerekçeler	N
Evet	663	44,11	İhmal ve Kötü Muamele	350
			Diğer Hayvanların Hakkının İhlal Edilmesi	97
			Yaşama Hakkı İhlali	52
			Hayvanlar Üzerinden Kazanç Elde Etme	18
			Yasal Düzenleme Eksikliği ve Denetimsizlik	17
			Antroposentrik Yaklaşım	10
			Üreme Hakkının Ellerinden Alınması	4
			Toplam Kod Sayısı	548
Hayır	840	55,89	Önce İnsan Gelir	216
			Hayvan Hakkı Olmaz	151
			Köpekler İmtiyazlı Hale Geldi	86
			Başiboş Hayvanlar Kontrol Altına Alınmalı	80
			Hayvan Hakkı Meselesi Abartılıyor	46
			Başiboş Köpeklerin Gereğinden Fazla Hakkı Var	39
			Hayvanlar Kazanç Aracı Olarak Kullanılıyor	7
			Toplam Kod Sayısı	625

Katılımcılara yöneltilen "başiboş köpekler konusunda belediyelerin yetersiz olduğunu düşünüyor musunuz?" sorusuna katılımcılardan 1397 kişi "evet" cevabı vermiştir. "Evet" cevabı veren katılımcıların ifadeleri "Belediyenin Tavrı", "Hizmet

Yeterliği Memnuniyetsizliği", "Toplum Mağduriyeti", "Hukuki Boyut" ve "Siyasi Manevralar" olmak üzere beş tema altında toplanmıştır. Söz konusu temalara ilişkin katılımcı ifadelerinden bazıları şunlardır:

"Türkiye'de bakıldığında çok az sayıda barınak bulunmakta. Ayrıca bulunduğum şehirde küpesiz köpekler görebiliyorum. Bu da belediyenin eksikliğini göstermektedir."

"Belediyeler sokak köpeklerinin kalacağı yerler hazırlama konusunda yetersiz."

"Evet yetersizler köpekler aç kalıyor."

"Etrafta çok fazla başıboş geziyor ve belediye çalışmalarında yetersiz."

"Belediyenin yeterince ilgilenmediğini düşünüyorum."

"Şahsen kendim ısırıldığım için belediye ile günlerdir iletişime geçmeye çalışıyorum ancak olmuyor. Hatta bugün hukuki yollara başvurmak için ilk adımları attım. Belediye çalışanlarının ilgisiz olduğunu düşünüyorum. Ayrıca Türkiye'de bir şey bir milyon kişinin başına gelmedikçe tehlike olarak görülmediği için doğal bir pasiflik söz konusu."

"Barınak, aşılamalar ve kısırlaştırmalar yetersiz."

"Üst yönetimden veya hayvanseverlerin olay çıkarmasından korkuyorlar."

"Belediyelerin aktif bir rol aldığını düşünmüyorum alsalardı bu kadar başıboş köpek olmazdı."

"Belediyeler başıboş köpek artıklarına izin vermemeli, yaşadığım şehrin sokakları çok pis her yer kusmuk gibi yemek artığı çok pis kokuyor."

"Belediyeler ne hayvanları ve vatandaşlarını koruyor..."

"Belediyelerin üzerine düşen sorumluluğu gerekli şekilde yetine getirmediği sadece popülist söylemlerle hareket ettiğini düşünüyorum."

Katılımcılara yöneltilen "başıboş köpekler konusunda belediyelerin yetersiz olduğunu düşünüyor musunuz?" sorusuna katılımcılardan 105 kişi "hayır" cevabı vermiştir. "Hayır" cevabı veren katılımcıların ifadeleri "Belediyenin hizmet sunumu yeterliği", "Kanun açığı" ve "Hizmet yeterliği memnuniyeti" olmak üzere üç tema altında toplanmıştır. Katılımcıların başıboş köpekler konusunda belediyelerin yetersiz olmadığına ilişkin ifadeleri şunlardır:

"Ellerinden geldiğini yaptıklarını düşünüyorum."

"Belediyelerin mevzuata göre yapabilecekleri çok bir şey yok zaten onlara da kızmak mantıksız."

"Elâzığ belediyesi bu konuda başarılı bence."

"Belediyelerin tek başına üstünden geleceği bir konu değil."

"İlgili kanun değişmedikçe hiçbir kurumun yapabileceği bir şey yok."

"Belediyeler yetersiz değil kanunlar yetersiz. Başıboş hayvan diye bir şey olamaz."

"Kanun ortada iken belediye tartışmak anlamsız..."

"Kanun değişikliği olsa belediyeler yeterli olur. Ancak belediyeler mevcut kanunlarla bu işi çözemez. Belediyelere ek olarak TSK da görevlendirilse yine de çözemezler. Çünkü kanun herkesin elini kolunu bağlıyor."

"Sorun Belediyelerde değil. Sorun kanunda. Kanun değişmesi lazım."

Tablo 3'te görüldüğü gibi, katılımcıların %44,11'i başıboş köpeklerle ilgili hayvan haklarının göz ardı edildiğini düşünmektedirler. Bu düşünceye sahip olanların gerekçeleri ise "ihmal ve kötü muamele", "diğer hayvanların hakkının ihlal edilmesi", "yaşam hakkı ihlali", "hayvanlar üzerinden kazanç elde etme", "yasal düzenleme eksikliği ve denetimsizlik", "antroposentrik yaklaşım" ve "üreme hakkının ellerinden alınması" temaları altında toplanmıştır. Katılımcıların konuya ilişkin ifadeleri şunlardır:

"Sağlıksız yaşamak zorunda bırakılıyor hayvanlarda vücudunda yumruk gibi bezelere gezen topallayan yaralı bakıma muhtaç bir sürü hayvan var sokaklarda daha iyi yaşamaları gerek..."

"Hayvanın hakkı olmaz refahı olur."

"Hayvan hakkı yoktur, hayvan refahı vardır. Bu hayvanlar sokaklarda acı içinde yaşamakta, sakat, hastalıklı bir şekilde acı ile ölmektedir. Sokakta başı boş hayvan olmasını savunmak en başta bu hayvanlara zulümdür."

"Sokaklarda her türlü hastalık tehlike işkence vs. durumlarına maruz kalıyorlar."

"Sokaklarda her türlü hastalık tehlike işkence vs durumlarına maruz kalıyorlar."

"Mevcut durumda hayvanlar da insanlar da acı çekiyor."

“Hayvanlara zarar verenlerin ceza almaması.”

“Hayvan hakları hep göz ardı edildi.”

“Evet çünkü köpekler büyük ölçüde rant için kullanılıyor. Sosyal medyada kullanılarak rant sağlanıyor, yem satışlarından prim alıp ciddi paralar kazanılıyor. Başiboş köpekler belli bir kesimin sermayesi olmuş.”

“Köpekler üzerinden sosyal medyada yardım adı altında rant sağlandığını düşünüyorum. Böylece bu insanlar paraları alırken köpekleri kendi çıkarları için olumsuz koşullara mahkûm ediyorlar.”

“Üremelerinin engellenmesinin hayvan haklarına aykırı olduğunu düşünüyorum.”

“Bu dünya sadece insana ait gibi davranılması üzüyor onların da yaşam hakkı var.”

Katılımcıların %55,89'u ise başiboş köpeklerle ilgili hayvan haklarının göz ardı edildiğini düşünmemektedirler. Bu kanaatteki katılımcıların gerekçeleri ise “önce insan gelir”, “hayvan hakkı olmaz”, “köpekler imtiyazlı hale geldi”, “başiboş hayvanlar kontrol altına alınmalı”, “hayvan hakkı meselesi abartılıyor”, “başiboş köpeklerin gereğinden fazla hakkı var” ve “hayvanlar kazanç aracı olarak kullanılıyor” temaları altında toplanmıştır. Katılımcıların başiboş köpeklerle ilgili hayvan haklarının ihlal edilmediğine dair ifadeleri şu şekildedir:

“Hayvanlar insanlardan üstün tutuluyor şu anda...”

“Gereğinden fazla hayvan serbestisi var ve ihlal edilen insan haklarıdır.”

“Türkiye de en çok kutsanan hak hayvan hakkı.”

“Yine aynı şeyi söyleyeceğim. Hayvan haklarını gözetirken insan hakları göz ardı ediliyor. Onun için hayvan haklarının değil insan haklarının göz ardı edildiğini düşünüyorum.”

“Çünkü artık insan hakları tehdit edilir bir noktaya geldi. İnsanların gündelik en basit işlerini yapmasını engelliyorsa bu durum, artık hayvan haklarını aşındırıyor mesele...”

“Sinek, ke, keney ve denizdeki zehirli hayvanlarla mücadele nasıl ki hayvan haklarına müdahale değilse, başiboş köpeklerle mücadele de hayvan haklarına müdahale değildir.”

“Hayvanların vahşileşmesine izin vermek hayvan hakkı değildir.”

“Hayvan hakkı olmaz hayvan refahı olur.”

“Hayvanların çoğu ile ilgili ciddi bir yasal düzenleme olduğunu düşünmüyorum.”

Katılımcıların “Başiboş köpeklerin doğalarının insan eliyle verilen yiyeceklerle (mama, et vb.) bozulduğunu düşünüyor musunuz?” sorusuna karşılık verdikleri cevapların dağılımı ve gerekçelerinden üretilen temalar Tablo 4'te gösterilmiştir.

Tablo 4. Başiboş Köpeklerin Doğası ve Korku, Endişe Yaratma Açısından Durumu

Başiboş Köpeklerin Doğasının Bozulmasının İnsan Eliyle Verilen Yiyecekler Bakımından Değerlendirilmesi				
Cevaplar	Sayı (n)	Yüzde (%)	Gerekçeler	N
Evet	984	%65	Doğal Dengenin ve Hayvan Sağlığının Bozulması	259
			Sosyal Davranışlarının Değişmesi ve Gruplaşma	213
			Beslenme Alışkanlıklarının Değişmesi ve Bozulması	153
Toplam Kod Sayısı				625
Hayır	519	%35	Beslenme Durumuna Göre Sosyal Davranışları ve Evrimleri	77
			Beslenme Alışkanlıklarının Mevcut Şartlarla Uyumu	76
Toplam Kod Sayısı				153
Korku ve Endişe Yaratma Açısından Başiboş Köpeklerin Durumu				
Cevaplar	Sayı (n)	Yüzde (%)	Gerekçeler	N
Evet	1329	88,55	Sağlık ve Güvenlik Riskleri	323
			Yönetim ve Kontrol	153
			Hayvan Davranışları ve Eğitim	135
			Savunmasızlık ve Korunmasızlık	57
			Toplumsal ve Siyasal Faktörler	56
Toplam Kod Sayısı				724
Hayır	172	11,45	İnsan-Hayvan İlişkisi ve Doğaya Uyum	327
			Toplumsal ve Siyasal Dinamikler	271
			Güvenlik ve Geçmiş Tecrübeler	49
Toplam Kod Sayısı				647

Tablo 4'te görüldüğü gibi katılımcıların %65'i başıboş köpeklerin doğasının insan eliyle verilen yiyeceklerle bozulduğunu düşünmekte, %35'i ise bu yönde düşünmemektedir. İnsan eliyle verilen yiyeceklerin başıboş köpeklerin doğasını bozduğunu düşünenlerin gerekçeleri "beslenme alışkanlıklarının değişmesi ve bozulması", "sosyal davranışlarının değişmesi ve gruplaşma", "doğal dengenin ve hayvan sağlığının bozulması" olmak üzere üç tema altında toplanmıştır.

"Rastgele dikkat edilmeden yiyecek verilmesi sağlık açısından onlar için risktir."

"Doğal Yaşam döngüsü bozulmaktadır."

"Doğal dengeleri bozuluyor."

"Mamaların içeriğinin kopeklerin davranışlarını agresifleştirdiğini düşünüyorum."

"Başıboş köpeklere iyilik olsun diye çiğ et ve kemik veren vatandaşlar bilmeden onların daha vahşi ve saldırgan olmalarına sebep oluyor. Bir köpek için çiğ dana etinden, çiğ insan etinin bir farkı yoktur."

"Yapay gıda fitrat bozar. Çiğ et saldırganlık artırır."

"Çiğ et ve kemik ile yapılan beslemeler hayvanları o tada alıştıyor ve bunu arar hale geliyorlar. Bu münasebetle zayıf olan her şeye saldıyorlar."

"Özellikle çiğ et ve çiğ tavuk atıkları, et atıkları ile beslenmeleri hem çevre sağlığını çok tehdit ediyor hemde hayvanları daha agresif yapıyor."

"Sokaklarımız kirleniyor. Köpeklerin dışkıları kist hidatiğe yol açıyor."

"Gereğinden fazla besleniyor ürüyor ve saldırganlaşıyorlar."

"Kontrolsüz besleme ile üretim hızları ve sayıları artıyor."

"Çiğ et ve kontrolsüz mama beslenmesinin saldırganlığı ve üremeyi artırdığını düşünüyorum."

"Sokakta besleme olmaz insan sağlığı ve hayvan sağlığı için olumsuz bir durum teşkil ediyor hayvanlara sakatat ve kemik parçaları atılıyor sokakta koku oluşuyor ve haserat üremesine sebep oluyor ve çevreyi kirletiyor hem hayvana zarar veriyor."

"İnsana tamamen bağımlı hale geldiler, ayrıca insanların verdiği çoğu yemek onların sindirim sistemleri için uygun değil. Sağlıkları ve davranışları kötü yönde etkileniyor."

"Kaldırımlar, parklar, çimler, çocuk oyun alanları, okul çevreleri başıboş köpeklere verilen yiyecek artıkları nedeniyle sinek ve böcek istilasına uğruyor. Bu haşereler toplum ve çocuk sağlığı açısından tehlike oluşturuyor."

"Verilen yiyeceklerle ancak çevresel hijyen koşulları bozulur."

Başıboş köpeklerin insan eliyle beslenmesinin köpeklerin doğasını etkilemediğini düşünenlerin gerekçeleri "beslenme alışkanlıklarının mevcut şartlarla uyumu" ve "beslenme durumuna göre sosyal davranışları ve evrimleri" olmak üzere iki tema altında toplanmıştır. Katılımcı görüşleri şu şekildedir:

"Tam tersi aç ve masum köpekler beslenerek hayvan sevgisi aşılanmalı."

"Hayvanlar sokakta her zaman köpek maması bulamayacaklarına göre bence onlara ekmek et vermekte bir problem yok açıktan ölmesinden iyidir."

"Hayır düşünmüyorum. Çünkü gerekli gıdayı yetkililer sağlamadığı için insan eli ile verilen ürünler onların hayatta kalmasını sağlamaktadır."

"Kendi yiyeceklerini kendileri bulabilme özelliğine sahip olabildikleri için bu durum onları olumsuz etkilemediğini düşünüyorum."

"Bozulduğunu düşünmüyorum, hayvanlar ayrı biz ayrı dünyada yaşayan varlıklar değiliz. Özellikle günümüz ekonomisinde aman israf olmasın hepsini tüketmeye çalıştığımız ve kapı önüne bırakmaktan çekindiğimiz yemekler yüzünden dışarıda yemek bulmakta çok çok zorlanmaya başlıyor hayvanlar. Bu yüzden onları kendi hallerine bırakmak birbirleri içinde kaosa sebebiyet vermekle birlikte onları sevgisizliğe ve saldırganlığa itebilir."

"Aksine onların açıktan hırçınlaşmasının önlendiğini ve daha sadık hale geldiklerini düşünüyorum."

"Tam tersi daha insancıl olup daha iyiye etkilediğini düşünüyorum."

"Karnını doyurmak zorunda olduğu için ve sokaklardan bulamadığında insanların onlara yiyecek verdiğinde doğalarının bozulacağını düşünmüyorum."

Tablo 4'te katılımcıların %88,55'inin başıboş köpeklerden dolayı korku ve endişe yaşadığı, %11,45'inin ise bu korku ve endişeyi taşımadığı görülmektedir. Katılımcıların başıboş köpeklerden dolayı korku ve endişe yaşıyor olmalarının gerekçeleri beş tema altında toplanmıştır. Bu temalar: "sağlık ve güvenlik riskleri", "yönetim ve kontrol", "hayvan davranışları ve eğitim", "savunmasızlık ve korunmasızlık" ve "toplumsal ve siyasal faktörler" şeklinde sıralanabilir. Katılımcı görüşlerine ilişkin ifadeler aşağıda yer almaktadır:

"Çocuklar için endişeliyim."

"Saldırmalarından korkuyorum."

"Geceleri dışarıya çıkamıyorum, çocuğumla birlikte rahatça parka veya yürüyüşe çıkamıyorum."

"Çocuklar ve yaşlılar için endişe ediyorum ben korkmuyorum."

"Saldırı, trafik kazaları, kuduz vb sebeplerden ötürü korku ve endişe yaşıyorum."

"Her köpek havladığında acaba yine kime saldırıyorlar diye kalbim hızlı çarpıyor."

"Sokakların güvenli olmadığını düşünüyorum."

"Artık çok fazlalar özellikle ikamet ettiğim bölgede önceden korkmazdım ama artık korkuyorum çok fazla saldırgan oldular çeteleşiyorlar. Bir de kuduz hastalığı malum hiç kimsenin kuduz ya da köpek saldırısından ölmesini istemiyorum."

"Özellikle çocuklar, engelliler ve yaşlılar için korku ve endişe duyuyorum. Ayrıca çocuklarımız parka götürmeye çekiniyorum, zira köpek salyası ve dışkıları sebebiyle ne gibi riskler bulunuyor belirsiz."

"Elbette korku ve endişe yaşıyorum. Çocuklarımı parka götüremiyorum saldırıya uğramasınlar diye ayrıca hastalık bulaşacak diye cimplere bile oturtmuyorum."

"Daha önce başıboş köpek saldırısına uğradım, yaralandım ve kuduz aşısı oldum. Yakınlarıma da saldırdılar. Tekrarlanmasından korkuyorum elbette."

"Her türlü saldırı, kamu sağlığına tehdit, köpekler sokakta olmamalı."

"Saldırma durumunda hastalık yayma riski yüksek."

Başıboş köpeklerden dolayı korku ve endişe yaşamadığını belirten katılımcıların gerekçeleri ise "insan hayvan ilişkisi ve doğaya uyum", "toplumsal ve siyasal dinamikler", "güvenlik ve geçmiş tecrübeler" üç tema altında toplanmıştır. Söz konusu temalara ilişkin katılımcı ifadelerinden bazıları şunlardır:

"Ben çok içlerinde büyüdüm ve huzurdan başka hiçbir şey hissetmedim saldırıya da uğramadım. Sevilen ve karnı tok bir köpek neden saldırır?"

"Gerekli önlemler alındıktan sonra sorun olarak görmüyorum."

"Neden korkayım ki onlar benim için tam tersine güvenlik gibi daha rahat yürüyorum onlar var diye."

"Siz zarar vermezseniz köpek gelip bir şey yapmaz."

"Gerekli önlemler alındıktan sonra sorun olarak görmüyorum."

"Hayvanları doyuran ve seven biriyim. Bugüne kadar karnı doymuş bir hayvanın birine saldırdığını görmedim."

"İnsanlar yüzünden saldırganlar zaten."

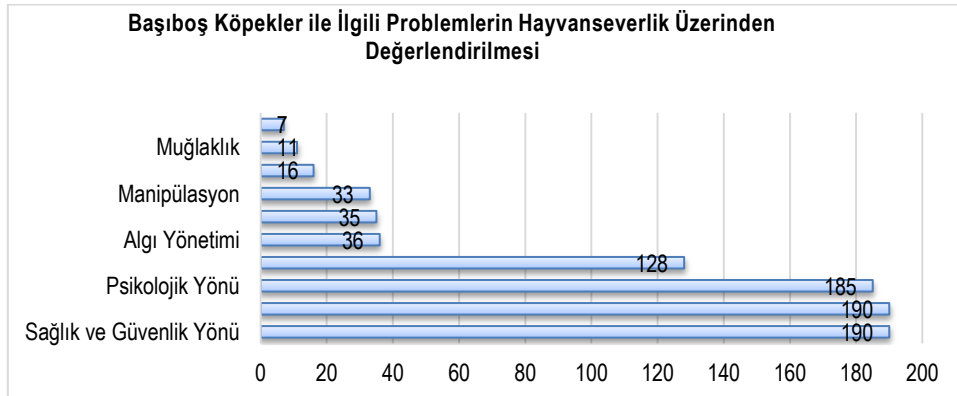
"Doğru bir yaklaşım olursa zararsızlar."

"Köpekler kolay kolay saldırmazlar. Bu yüzden korkmuyorum."

"Onlara nasıl davranmak gerektiğini bilirim."

"Hayvanlarla birlikte yaşamayı bilen korkması için geçerli bir sebep yoktur."

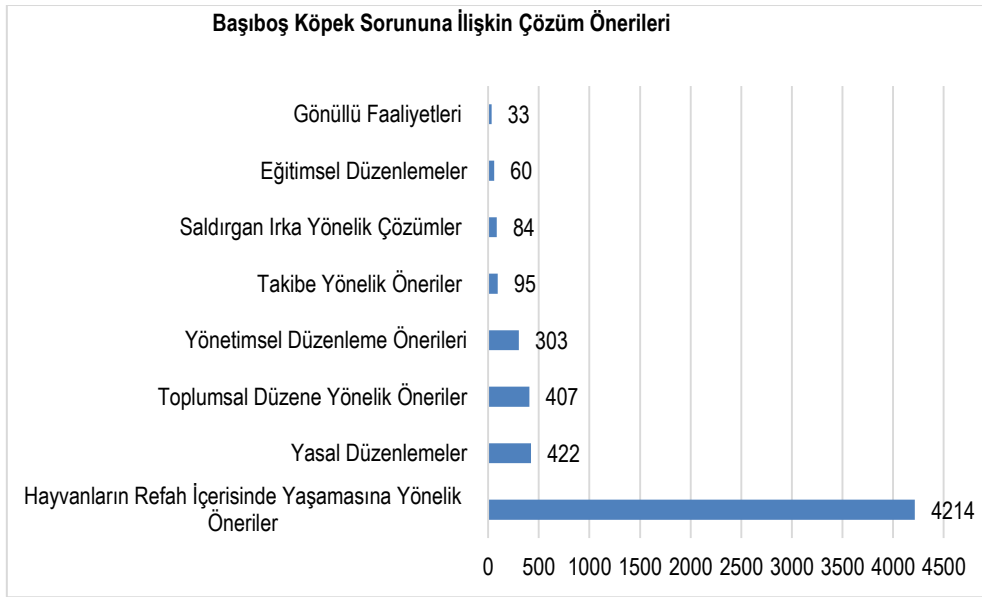
Katılımcıların "Başıboş köpekler ile ilgili problemleri "hayvanseverlik" üzerinden nasıl değerlendirirsiniz? sorusuna yönelik verdikleri cevapların dağılımı ve gerekçelerinden üretilen temalar Grafik 1'de gösterilmektedir.

Grafik 1. Problemlerin Hayvanseverlik Üzerinden Değerlendirilmesi ve Çözüm Önerileri

Katılımcıların başıboş sokak köpeklerine ilişkin yaşanan sorunların “hayvanseverlik” üzerinden değerlendirilmesine ilişkin görüşleri sonucunda oluşturulan temalar Grafik 1’de gösterilmektedir. En çok vurgulanan husus “hayvanseverlik yalnızca köpek severlik değil” ve “sağlık ve güvenlik yönü” temaları iken bunu “psikolojik yönü” teması takip etmektedir. “Hayvanseverlik yalnızca köpek severlik değil” temasında katılımcılar hayvanseverliğin başıboş köpeklerin sokakta dolaşmasını onaylamaktan farklı olduğu, hayvanların sadece köpeklerden ibaret olmadığı ve sokaklarda köpeklerin olmaması gerektiğini ifade etmişlerdir. “Sağlık ve güvenlik yönü” teması altında önce insan sağlığı ve güvenliğinin önde olması gerektiğine, başıboş köpeklerin çocuklar ve savunmasız insanlar için güvenlik sorunu olduğu katılımcılar tarafından vurgulanmıştır. Son olarak “psikolojik yönü” temasında ise katılımcılar köpek sevgisinde aşırıya kaçıldığı, bunun hayvanseverliğin ötesinde psikolojik bir rahatsızlık olduğu ve hayvan sevgisinin insan sevgisinin önüne geçtiğini dile getirmişlerdir.

Katılımcıların “Başıboş Köpek Sorununa İlişkin Çözüm Önerileri” sorularına verdikleri cevapların dağılımı ve gerekçelerinden üretilen temalar Grafik 2’de gösterilmektedir.

Grafik 2. Başıboş Köpek Sorununa İlişkin Çözüm Önerileri

Grafik 2’de katılımcılara yöneltilen “Başıboş köpekler sorunu ile ilgili çözüm önerileriniz nelerdir?” sorusuna ilişkin katılımcı ifadeleri “hayvanların refah içerisinde yaşamalarına yönelik öneriler”, “yasal düzenlemeler”, “toplumsal düzene yönelik öneriler”, “yönetimsel düzenleme önerileri”, “takibe yönelik öneriler”, “saldırgan ırka yönelik çözümler”, “eğitimsel düzenlemeler” ve “gönüllü faaliyetleri” olmak üzere sekiz tema altında toplanmıştır. Katılımcıların en çok fikir beyan ettikleri temanın “Hayvanların refah içerisinde yaşamalarına yönelik öneriler” teması olduğu görülmektedir. “Hayvanların refah içerisinde yaşamalarına yönelik öneriler” teması altında katılımcılar köpek sayılarının kontrol altına alınması, barınak sayılarının artırılması, mevcut barınakların ise durumlarının iyileştirilmesi, beslenme ihtiyaçlarının giderilmesi ve aşılarının yapılması konularına dikkat çekmişlerdir. “Yasal düzenlemeler” teması altında ise 5199 sayılı kanuna ilişkin düzenlemelerin yapılması, hayvan haklarının göz önünde tutularak mevzuatların gözden geçirilmesi ve hem hayvan hem de insan sağlığını tehdit eden durumlara karşı da cezai yaptırım gerektiren uygulamaların gerekliliği üzerinde durmuşlardır. “Yönetimsel düzenleme önerileri” teması altında katılımcılar başıboş köpek sorunu ile ilgili devletin temel sorumlu olduğu bu çerçevede yerel yönetimlerde belediyelerin birtakım düzenlemelerde bulunması, dernek ve STK’larında bu sorunu çözme noktasında aktif rol almaları gerektiğine yönelik çözüm önerilerinde bulunmuşlardır.

Katılımcılar “Toplumsal düzene yönelik öneriler” teması altında köpeklerin kamusal alanda bulunmamasına, önceliğin insana yönelik olduğu bilincine, başıboş köpeklerin ekonomik alanda değerlendirilebileceği ve tarım ve hayvancılığa ilişkin konularına değinmiş ve çeşitli çözüm önerilerinde bulunmuşlardır. Ayrıca başıboş köpek sorununun vermiş olduğu zararlardan hareketle bir terör suçu olduğu da yine katılımcıların üzerinde durduğu bir diğer konudur. Katılımcılar “Eğitimsel düzenlemeler” teması altında ise başıboş köpek sorunu noktasında eğitimin etkili bir çözüm aracı olduğunu, eğitim sayesinde davranış değiştirmeye gidilebileceği ve çeşitli bilimsel yöntemlerle bu sorunun üstesinden gelineceğini ifade etmişlerdir. “Saldırgan ırka yönelik çözümler” teması altında katılımcılar başıboş köpeklerle ilgili olarak saldırgan ırkında ayrıca ele alınması ve onlara yönelik özel çözüm önerilerinde bulunulması gerektiğini ifade etmişlerdir.

Katılımcılar “Gönüllü faaliyetler” temasıyla başıboş köpek sorununa gönüllü veterinerlik, gönüllü bakıcılık, gönüllü sponsorluk gibi gönüllülük temelli çözüm önerinde bulunmuşlardır. Son olarak “Takibe yönelik öneriler” teması altında ise katılımcılar başıboş köpeklerin çeşitli manuel ve otomatik yöntemlerle takibinin yapılması gerektiğine ve sahiplendirilme çalışmaları yapılırsa dahi sürecin takip altında tutulması gerektiğine yönelik önerilerde bulunmuşlardır.

Sonuç ve Değerlendirme

Köpekler insanlarla yakın temas halinde ve çoğunlukla ortak yaşam alanlarını paylaşan canlılar olmaları sebebiyle sağlık açısından karşılıklı olarak etkileşim halindedir. Halk sağlığı dinamikleri açısından düşünüldüğünde hijyen koşulları, beslenme alışkanlıkları ve genel yaşam seyirleri göz önünde bulundurulduğunda köpeklerin insanlar için daha yüksek düzeyde bir risk unsuru olduğu araştırma kapsamında elde edilen sonuçlardan biridir. Nitekim Abraham ve arkadaşları (2018) yapmış oldukları çalışmada başıboş sokak köpeklerinin zoonotik patojenleri sürdürerek halk sağlığı açısından önemli bir risk faktörü olduklarını göstermiştir. Güncel bir çalışmada (Kirman vd., 2023) başıboş sokak köpeklerinin yalnızca dışkılarının bile pek çok zoonotik parazit içerdiği ve bu durumun halk sağlığı için ciddi bir risk anlamına geldiği bulgulanmıştır.

Basıboş köpeklerin halk sağlığı riskleri yanında güvenlik tehdidi de olduğunu haber metinleri aracılığı ile gösteren çeşitli araştırmalar bulunmaktadır. Güvenlik tehdidi birtakım psikolojik problemleri beraberinde getirebilmektedir (Akan Bağırılı ve Göçen, 2023; Kırışik ve Öztürk, 2021). Söz konusu araştırmanın sonuçları bu çalışmanın sonuçları ile paralellik göstermektedir. Bu çerçevede, hayvan-insan ilişkisi birtakım ruhsal faydalarının dışında korku, kaygı, endişe, uyku bozuklukları gibi olumsuz ruhsal etkiler de doğurabilmektedir.

Araştırma sonuçlarından hareketle başıboş köpeklerin aniden yola çıkması, bisiklet ve motosiklet sürücülerine saldırmaları, trafik akışını bozarak ve araçlar tarafından çarpılarak can ve mal kaybına neden olması gibi birçok sebepten dolayı trafik ve yol güvenliği açısından önemli bir tehdit unsuru olduğu görülmektedir. Yücer ve Ay Kıran’a (2023) göre Türkiye’de 10 milyondan fazla sokak köpeği olduğu ve önümüzdeki on yıl içinde de bu sayının 60 milyona çıkacağı tahmin edilmektedir. Daha önce yapılan çalışmalarda (Eraslan, 2023; Kırışik ve Öztürk, 2021; Aydoğdu ve Meral, 2019) da başıboş köpeklerin trafik ve yol güvenliği açısından sorun oluşturduğuna yönelik bulgular elde edilmiştir. Mohanty ve diğerlerinin (2021) Hindistan’da yaptıkları çalışmada, trafik kazalarının %10’una başıboş hayvanların neden olduğu belirlenmiştir. Canal ve diğerleri tarafından (2018) yapılan çalışmada araçlarla hayvanlar arasındaki çarpışmanın yol açtığı sosyo-ekonomik maliyetler ve trafik güvenliği riskleri de son yıllarda arttığı ifade edilmektedir. Kaza olaylarına karışan hayvanlar arasında en yüksek oranın sokak köpekleri olduğu dile getirilmektedir. İtalya’nın Napoli şehrinde yapılan bir çalışmada ise (Mennonna vd., 2018) şehir içi yollarda başıboş hayvanlar sebebiyle meydana gelen trafik kazalarının giderek artan bir sorun olduğu, başıboş hayvanların kazaya kurban gitmesi ile sürücülerin can ve mal kaybının birbirinden bağımsız konular olarak düşünülmemesi gerektiği vurgulanmıştır. Trafik ve yol güvenliği sadece insanlar için değil aynı zamanda tüm canlılar için gerekli ve önemlidir. Türkiye’de başıboş köpek popülasyonunun kaydı ve bunların trafik kazalarının ne kadarından sorumlu olduğuna dair çalışmalar yapılmasına ihtiyaç vardır.

Araştırma sonuçlarına göre başıboş köpeklerin çocukların sosyalleşme alanını ve hareketli aktivitelerini kısıtlaması, rahat hareket etme imkânlarını elinden alması ve özgür olmalarını engellemesi gibi nedenlerle çocukların sosyalleşmesini olumsuz etkilediği görülmektedir. Nitekim Özgüner ve Şahin (2009) tarafından çocuk oyun alanlarının mevcut durumunun değerlendirildiği bir çalışmaya göre, çocukların çoğunluğu salıncakta sallanmak ve kaydırakta kaymak gibi hareketli aktiviteleri daha çok tercih etmekte ve parklarda bulunan başıboş köpekler istenmeyen olumsuzluklar arasında değerlendirilmektedir. Bunun yanı sıra, köpek saldırılarının neden olduğu travma yaşama korkusu çocukların sosyalleşmesinde olumsuz etki yaratan gerekçeler arasında değerlendirilmiştir. Konuyla ilişkili yapılan diğer çalışmalara göre, köpek saldırılarından özellikle çocuklar etkilenmekte ve bu saldırıların yarattığı travma psikolojik sağlığı olumsuz etkileyerek en basit haliyle dışarı çıkmak istememe veya tek başına dışarı çıkmaktan kaçınma gibi davranışlara sebep olmaktadır (Kırışik ve Öztürk, 2021; Yücer ve Ay Kıran, 2023). Kung ve Brodbelt (2023) tarafından köpek ısırıkları üzerine yaptıkları bir araştırmada vakaların yüzde 51’inin 15 yaş altı çocuklar olduğu tespit edilmiştir. Buna karşın sorumlu köpek sahipliğinin desteklenmesi ve köpek kontrol politikalarının güçlendirilmesinin vakaların azaltılmasında etkili olabileceği belirtilmiştir.

Araştırma sonuçlarına göre bireylerin başıboş köpeklere yönelik tutum ve davranışları sosyal ortamda bir ayrışma ve çatışma nedeni olarak görülmektedir. Bunun temel sebebi olarak ise “insanlardan nefret etmek, ürkmek veya sevmemek” (Aydeniz ve Adıyaman, 2021: 109) anlamına gelen mizantropi gösterilmektedir. Bu bağlamda araştırma sonuçları çerçevesinde toplum içindeki bazı bireylerin insan ve hayvan sevgisi arasında denge kuramadığını ve sergilenen bu mizantrop bakış açısı nedeniyle konuya gerçekçi bir pencereden yaklaşamadığını ifade etmektedirler.

Araştırma sonuçlarına göre katılımcılar, hizmet yeterliği memnuniyetsizliği ve toplum mağduriyeti gibi gerekçeleri nedeniyle belediyelerin başıboş köpekler konusunda yetersiz hizmet sunduğunu düşünmektedirler. Literatürde başıboş hayvanlar için belediyeler yetersiz de olsa bu sürecin içinde olduklarına yönelik mevzuatın yürütüldüğü aktarılmıştır (Bilgili, 2021: 41, Akkoyunlu, 2022: 4, Yücer ve Ay Kıran, 2023: 69). Belediyelerin aşılama ve kısırlaştırma yetersizliğine ilişkin literatürde benzer sonuçlar bulunmaktadır (Oğrak ve Alıcı, 2022: .2729). Barınak yetersizliği kapsamında belediyelerin sunmuş oldukları hizmetler de yetersiz olarak değerlendirilmektedir (Kırıışık ve Öztürk, 2021: 379).

“Hayvan hakları” meselesi çok yönlü bir konudur. Hayvanlarla insanların etkileşiminde farklı bakış açıları ve tartışmalar bulunmaktadır. Bu tartışmalar bitkiler, hayvanlar ve insanlar gibi canlı türleri arasında hiyerarşik bir sıralama yapma çalışmaları ve buna yönelik geliştirilen alternatif yaklaşımları kapsamaktadır (Eray Sarıtaş, 2020). Bu çerçevede başıboş köpeklerle ilgili olaylarda “hayvan hakları” meselesinin göz ardı edilmediği, araştırma sonuçlarından biridir.

Savaş ve diğerlerine (2009: 6) göre fanatik hayvan hakları savunucuları gibi radikal gruplar bir tarafa bırakılırsa asgari müştereklerde bir uzlaşma ortaya çıkmıştır. Dünyayı paylaştığı hayvanların yaşamını ve refahını korumak insanın sorumluluğundadır. Yücer ve Ay Kıran (2023), ne zaman ne yapacağı kestirilemeyen başıboş köpeklerin sokaklara dolaşmalarının uygun olmadığını, sokak hayvanları ile ilgili bir taraftan kamu vicdanını rahatsız edecek uygulamalardan kaçınılması diğer yandan da toplum sağlığını korumak amacıyla bazı önlemler alınması gerektiğini vurgulamışlardır.

Araştırma sonuçlarına göre başıboş köpeklerin insan eliyle beslenmesinin doğal dengeyi ve hayvan sağlığını bozması, bu durumun: doğal seleksiyona engel olması, yaşam süresi bakımından yaşam döngülerinin bozulması, obez olmalarına neden olması ve köpek sağlığı açısından risk oluşturmaları, çiğ et verilmesinin doğal dengelerini bozması ve sayılarının kontrolsüz çoğalması gibi nedenlerden dolayı köpeklerin doğal dengesinin bozulduğu görülmektedir.

Esasında sokak hayvanlarının beslenmesi ile ilgili alınması gereken tedbirler belediyenin sorumluluğu altında olup, bununla ilgili olarak bölgedeki işyeri ve lokanta sahiplerinin onayı dahilinde hayvanların beslenmesi için uygun bulunan yiyecekler kullanılmak üzere toplatılabilmektedir (HKUY, madde 7d). Bu uygulamaların ilgili taraflarca kontrollü bir şekilde yapılmasının dışında, insanların kendi inisiyatifleri doğrultusunda rastgele ve bilinçsizce başıboş köpekleri besleme girişiminde bulunması bazı olumsuzluklara neden olmaktadır. Bu şekilde beslenen köpekler hastalık, obezite gibi birçok sağlık ve güvenlik sorunu ile karşı karşıya kalmanın yanı sıra sağlık ve güvenlik sorunu da yaratmaktadır. Köpekler sürü halinde olmaları halinde, belli bir bölgeyi sahiplendiklerinde veya acıktıklarında saldırma davranışında bulunmaktadır. Bu durum hem insanlar hem de diğer hayvanlar için sorun oluşturmaktadır (Kırıışık ve Öztürk, 2021). Bu gibi sebeplerle başıboş köpeklerin beslenmesi önemli bir konu iken yapılan bazı çalışmalara göre, şehirlerde sokak hayvanları için yeterli beslenme alanları bulunmamakta ve bu durum pek çok insan tarafından sorun olarak görülmektedir (Kızılaslan, 2023).

Başıboş köpek popülasyonunun kontrol altında olmaması ve insanların yaşadığı bölgelerde bu popülasyonun giderek artması, insanların vücut bütünlüğü açısından risk oluşturmakta ve insan sağlığını tehdit etmektedir. Bunun yanı sıra, başıboş köpeklerin aynı çevrede yaşamlarını sürdürdükleri insanlar üzerinde korku yaratarak manevi açıdan zarara neden olmaktadır (Aydoğdu & Meral, 2019).

Başıboş köpekler konusunun hayvanseverlik zemini üzerinde hayvanseverliğin yalnızca köpek severlik olmadığı değerlendirilmesinin yanı sıra başıboş köpeklerin sağlık ve güvenlik noktasında da büyük bir tehdit oluşturduğu araştırmada elde edilen sonuçlar arasında yer almaktadır. Bu bağlamda hayvanseverlik ile başıboş dolaşan köpeklerin hem insan sağlığı açısından hem de diğer canlılar açısından güvenlik sorunu yarattıklarına ilişkin katılımcıların hemfikir oldukları görülmektedir. Literatürde de hem köpeklerin hem de sokakların güvende olmasına ilişkin değerlendirmeler bulunmaktadır (Oğrak & Alıcı, 2022: 2729). Katılımcıların, köpeklere karşı aşırı sevmeye durumu ile hayvanseverliğin psikolojik yönü açısından da değerlendirmeleri vardır. Bunun yanı sıra, hayvanseverliğin popülist bir yaklaşım olması, toplumun duygularının kullanılması ile algı yönetimi yapıldığını ifade etmişlerdir. Öte taraftan konuya hayvanlar açısından bakıldığında, sokakta başıboş gezen köpekler dahil tüm hayvanların bu durumda arabanın altında kalma, yeteri kadar beslenememe ve soğuk havalarda donma gibi tehlikelerle karşı karşıya kalmalarından kaynaklı hayatları için risk teşkil ettiği söylenebilmektedir.

Araştırma sonuçlarına göre başıboş köpeklerin hayatın her alanında önemli bir sorun haline geldiği görülmektedir. Daha önce yapılan çalışmalar da (Abdulkarim vd., 2021: Slater, 2001) çalışmanın bulgularını destekler niteliktedir. Bu sorunun çözüme kavuşturulması noktasında devlet yöneticilerinin temel sorumlu olduğu görüşü ise araştırmadan elde edilen sonuçlardan biridir (Högâsen et al., 2013). Bu soruna yönelik çözüm önerilerine bakıldığında ötenazi, uyutma gibi yöntemlerle köpek nüfusunun kontrol altına alınması, başıboş köpeklerin yaşam şartlarının iyileştirilmesi amacıyla barınakların düzenli hale getirilmesi, gerekli yasal düzenlemelerin yapılması, başıboş köpeklerin eğitim, güvenlik gibi alanlarda eğitilerek kullanılması, belediye ve diğer kurumların yetkilendirilerek sorumluluk verilmesi ve gönüllü veterinerlik gibi faaliyetlerin yaygınlaştırılmasıdır (Abdulkarim vd., 2021: Aydoğdu & Meral, 2019: Sahipsiz Hayvan Rehabilitasyon Çalıştayı, 2016: Vosláfvá & Passantino, 2012: Lyu, 2015).

Araştırma sonuçları, başıboş köpeklerin halk sağlığı, güvenlik, trafik güvenliği, çocukların sosyalleşmesi ve genel yaşam kalitesi üzerinde önemli ve olumsuz etkiler yarattığını göstermektedir. Bu etkiler, başıboş köpeklerin zoonotik hastalık taşıma potansiyelinden trafik kazalarına, çocukların oyun alanlarında yaşadığı kısıtlamalardan psikolojik sağlığa kadar geniş bir yelpazede değerlendirilmektedir. Bu bağlamda, belediyelerin ve ilgili kurumların daha etkin çözümler üretmesi, başıboş köpek popülasyonunu kontrol altına alacak ve insanlarla güvenli bir şekilde bir arada yaşamalarını sağlayacak politikalar geliştirmesi gerekmektedir. Ayrıca, sorumlu köpek sahipliğinin teşvik edilmesi, köpek kontrol politikalarının güçlendirilmesi ve toplumun bu konuda bilinçlendirilmesi, uzun vadede daha güvenli ve sağlıklı bir toplumsal yapı oluşturulmasına katkı sağlayacaktır.

Kaynakça

- Abdulkarim, A., Khan, M. A., & Aklilu, E. (2021). Stray animal population control: Methods, public health concern, ethics, and animal welfare issues. *World's Veterinary Journal*, 11(3), 319-326. <https://doi.org/10.54203/scil.2021.wvj44>
- Abraham, S. S., Unwin, M. L., Abhilash, A., & Ramkumar, V. (2018). A cross sectional survey of zoonotic diseases in stray dogs of Kerala, a southern state of India. *Scholars Journal of Agriculture and Veterinary Science*, 5(4), 216-217.
- Akan Baghırlı, S. N., & Göçen, A. (2023). Sevgi ve korku denkleminde başıboş hayvanlar. In H. Karadaş (Ed.), *Bütüncül açıdan okul güvenliği* (pp. 87-104). Eğiten Kitap.
- Akkoyunlu, S. A. (2022). Mahalli idarelerin sokak köpeklerinin verebileceği zararlar ile ilgili yükümlülükleri ve bu yükümlülüklerin mahalli idareler arasındaki ilişkiler bakımından değerlendirilmesi. *Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 27(46), 3-63.
- Atkins, P. (2012). *Animal cities: Beastly urban histories*. Ashgate.
- Aydeniz, A., & Adıyaman, M. A. (2021). Anti-hümanizme karşı ekolojik hümanizm: Murray Bookchin'in toplumsal ekolojisi (çağdaş anti-hümanist izleklerin bir eleştirisi). *Vankulu Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (8), 107-132.
- Aydoğdu, M., & Meral, O. (2019). Sahipsiz köpeklerin popülasyonunun kontrol altına alınması ve buna ilişkin hukuki altyapının oluşturulması. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 21(Özel Sayı), 2129-2159.
- Baskıcı, M. (1998). Evcilleştirme tarihine kısa bir bakış. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 53(1), 73-94. https://doi.org/10.1501/SBFder_0000001944
- Berry, B. J. L. (1990). Urbanization. In B. L. Turner II, W. C. Clark, R. W. Kates, J. F. Richards, J. T. Mathews, & W. B. Meyer (Eds.), *The earth as transformed by human action* (pp. 103-119). Cambridge University Press.
- Bilgili, A. (2021). Sahipsiz hayvanların şehir, çevre ve halk sağlığı, hayvan sağlığı ve hayvan refahı yönünden kontrolünde bakanlıklar arası işbirliğinde karşılaşılan aksaklıklar ve çözüm önerileri. *Icontech International Journal*, 5(4), 33-43. <https://doi.org/10.46291/ICONTECHvol5iss4pp33-43>
- Boyko, A. R., Boyko, R. H., Boyko, C. M., Parker, H. G., Castelano, M., Corey, L., Degenhart, J. D., Auton, A., Hedimbi, M., Kityo, R., Ostrander, E. A., Schoenebeck, J., Todhunter, R. J., Jones, P., & Bustamante, C. D. (2009). Complex population structure in African village dogs and its implications for inferring dog domestication history. *Proceedings of the National Academy of Sciences of the United States of America*, 106(33), 13903-13908. <https://doi.org/10.1073/pnas.0902129106>
- Bulut, G. (2023). Sahipsiz Köpeklerin Demografisi. Y. Şahin (Ed.) içinde, *Sahipsiz Köpekler*. Bursa: Ekin Basım Yayın Dağıtım.
- Canal, D., Martín, B., & Ferrer, M. (2018). Dogs are the main species involved in animal-vehicle collisions in southern Spain: Daily, seasonal and spatial analyses of collisions. *PLoS ONE*, 13(9), 1-14. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0203693>
- Derrida, J., & Wills, D. (2002). The animal that therefore I am (more to follow). *Critical Inquiry*, 28(2), 369-418. <https://doi.org/10.1086/449046>
- Eraslan, Y. (2022). Türkiye'de sahipsiz sokak köpek saldırılarında idarenin hukuki sorumluluğu. *Türk İdare Dergisi*, 94(495), 89-112.
- Eray Sarıtaş, Ş. (2020). Hiyerarşi olgusu ekseninde toplumsal ekoloji. *Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi SBE Dergisi*, 10(2), 715-729. <https://doi.org/10.30783/nevsosbilen.835467>

- Gündoğdu, C. (2018). The state and the stray dogs in late Ottoman Istanbul: From unruly subjects to servile friends. *Middle Eastern Studies*, 54(4), 1-20. <https://doi.org/10.1080/00263206.2018.1432482>
- Høgåsen, H. R., Er, C., Di Nardo, A., & Dalla Villa, P. (2013). Free-roaming dog populations: A cost-benefit model for different management options, applied to Abruzzo, Italy. *Preventive Veterinary Medicine*, 112(3-4), 401-413. <https://doi.org/10.1016/j.prevetmed.2013.07.010>
- Isaac, E. (1970). *Geography of domestication*. Prentice-Hall.
- İnal, O. (2020). Şehir ve hayvan. [Kitap incelemesi: Şehir ve hayvan A. Alkan]. *Annual of Istanbul Studies*, 2, 214-215. <https://doi.org/10.53979/yillik.2020.22>
- Kırıışık, F., & Öztürk, K. (2021). Şiddet haberlerinden hayvan haklarına, sahipsiz köpek sorunu. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (69), 360-388. <https://doi.org/10.51290/dpusbe.946017>
- Kızılaslan, S. (2023). Sokak hayvanları için yeni umut: Taktiksel kentleşme. *İnönü Üniversitesi Sanat ve Tasarım Dergisi*, (27), 85-100. <https://doi.org/10.16950/iujad.1306441>
- Kirman, R., Akyüz, M., Balkaya, İ., & Güven, E. (2023). Erzurum ilindeki başıboş köpeklerde gastrointestinal helmintler: Yaygınlığı ve halk sağlığı açısından riskleri. *Ankara Üniversitesi Veteriner Fakültesi Dergisi*, 70(3), 345-348. <https://doi.org/10.33988/auvfd.1082999>
- Koçel, T. (2020). *İşletme yöneticiliği* (18. baskı). Beta Basım Yayım A.Ş.
- Kung, U. P., & Brodbelt, D. (2023). A review of human dog-bite injuries in Kitui South subcounty, Kenya (2017-2021). *Veterinary Record Open*, 10(2), 1-9. <https://doi.org/10.1002/vro2.72>
- Leney, J., & Remfry, J. (2000). Dog population management. In C. N. L. Macpherson, F. X. Meslin, & A. I. Wandeler (Eds.), *Dogs, zoonoses and public health* (pp. 299-331). CABI Publishing. <https://doi.org/10.1079/9780851994369.0299>
- Lyu, P. (2015). Proposal on solutions to stray dog problem in American cities. *Journal of Political Sciences & Public Affairs*, 3(3). <https://doi.org/10.4172/2332-0761.1000175>
- Mennonna, G., Murino, C., Micieli, F., Costagliola, A., D'Angelo, D., Paciello, O., Fatone, G., Lamagna, F., Navas, L., Pompameo, M., & Meomartino, L. (2018). Geographical information system analysis on road accidents involving wandering dogs in the urban area of Naples. *Geospatial Health*, 13(2). <https://doi.org/10.4081/gh.2018.628>
- Mohanty, C. R., Radhakrishnan, R. V., Jain, M., Sasmal, P. K., Hansda, U., Vuppala, S. K., & Doki, S. K. (2021). A study of the pattern of injuries sustained from road traffic accidents caused by impact with stray animals. *Journal of Emergencies, Trauma, and Shock*, 14(1), 23-27. https://doi.org/10.4103/JETS.JETS_29_20
- Oğrak, Y. Z., & Alıcı, Ş. (2022). Investigation of stray dogs problem in Sivas province animal shelter example. *Turkish Journal of Agriculture-Food Science and Technology*, 10(sp1), 2725-2729. <https://doi.org/10.24925/turjaf.v10isp1.2725-2729.5688>
- Özentürk, U. (2020). Türkiye'de sokak hayvanları. In G. Yıldız (Ed.), *Veteriner hekimlikte güncel yaklaşımlar* (pp. 25-32). Akademisyen Yayınevi.
- Özgüner, H., & Şahin, C. (2009). Isparta kent merkezindeki çocuk oyun alanlarının mevcut durumu ve çocukların bu alanlara karşı davranış biçimleri. *Turkish Journal of Forestry*, 10(1), 129-143.
- Özmen, C. Ö. (2020). ABD'li seyyahların gözünden 19. yüzyıl Osmanlı şehirlerinde insan-hayvan karşılaşmaları. In A. Alkan (Ed.), *Şehir ve hayvan* (pp. 61-96). Patika Kitap.
- Pearson, C. (2017). Stray dogs and the making of modern Paris. *Past & Present*, 234(1), 137-172. <https://doi.org/10.1093/pastj/gtw050>
- Sürsal Şimşek, N. (2023). Halk sağlığı açısından sahipsiz köpekler. Y. Şahin (Dü.) içinde, *Sahipsiz Köpekler*. Bursa: Ekin Basım Yayın Dağıtım.

Extended Abstract

Aim and Scope

The purpose of this research is to reveal the public health problems caused by stray dogs and the suggestions for solving the problems from a social perspective. In this context, issues such as zoonotic diseases caused by stray dogs, other risks related to attacks and their effects on general public safety were analyzed in depth. It is aimed to present solution suggestions based on the findings obtained as a result of the research.

Methods

This study used a simultaneous mixed design method. The universe of the study consists of Turkish citizens over the age of 18 living in Turkey. The sample consists of individuals who participated in the study using the voluntary sampling method from 81 provinces. In order to reveal the general opinion of citizens living in Turkey towards stray dogs, it was aimed to reach all 81 provinces. Participants were reached from 77 provinces except Ardahan, Bolu, Kastamonu, and Tunceli, where volunteer participants could not be reached. In this context, it can be said that the study was conducted in seven regions. The data collection process started with the approval of the decision numbered 140/46 dated 19.09.2023 of the Süleyman Demirel University Social and Human Sciences Ethics Committee. A structured interview form consisting of two parts, demographic information and opinions on stray dogs, prepared by the researchers, was used as the data collection tool. During the data collection phase, it was delivered to the participants via Google form. Participation in the study was based on voluntariness. In total, data were obtained from 1503 participants. The data were collected between October 2023 and January 2024. While the quantitative part of the obtained data was analyzed using the SPSS program, the qualitative part was subjected to content analysis.

Findings

92.6% of the participants think that stray dogs pose a problem in terms of public health, while 7.4% think that they do not pose a problem. The reasons for those who think that stray dogs pose a problem in terms of public health are gathered under four themes: "physical threats" posed by stray dogs, "environmental threats", "social and psychological threats" and "administrative problems in control and intervention", which are thought to be effective in the emergence of these problems. 83% of the participants think that stray dogs negatively affect the socialization of children, while 17% think that they do not. The reasons for those who think that stray dogs negatively affect the socialization of children are gathered under five themes: "restriction of socialization areas and activities", "inability to socialize/not being able to go out", "environmental cleanliness and human health", "psychological factors", and "perception of risk/threat". The question asked to the participants, "Do you think that municipalities are inadequate regarding stray dogs?" 1397 participants answered "yes" to the question. The statements of the participants who answered "yes" were gathered under five themes: Municipality's Attitude, Service Adequacy Dissatisfaction, Community Victimization, Legal Dimension and Political Maneuvers. 65% of the participants think that the nature of stray dogs is spoiled by food given by humans, while 35% do not think so. The reasons of those who think that the food given by humans spoils the nature of stray dogs were gathered under three themes: "change and deterioration of eating habits", "change and grouping of social behaviors", "deterioration of natural balance and animal health". "How do you evaluate the problems related to stray dogs in terms of "animal love"?" The answers given by the participants to the question were gathered under ten themes as "ambiguity", "legal aspect", "natural environment sensitivity", "health and safety aspect", "animal love is not only about food supply", "animal love is not only about dog love", "manipulation", "profit purpose", "psychological aspect" and "perception management". Under the theme of "suggestions for social order", they touched on the issue of dogs not being in public areas, the awareness that priority is towards humans, that stray dogs can be evaluated in the economic field and issues related to agriculture and animal husbandry and offered various solution suggestions. In addition, another issue that the participants emphasized was that the stray dog problem is a terrorist crime based on the damage it causes.

Conclusion

The research results show that stray dogs have significant and negative effects on public health, security, traffic safety, socialization of children, and general quality of life. These effects are evaluated in a wide range, from the potential of stray dogs to carry zoonotic diseases to traffic accidents, from the restrictions experienced by children in playgrounds to psychological health. In this context, municipalities and relevant institutions need to produce more effective solutions and develop policies that will control the stray dog population and ensure their safe coexistence with people. In addition, encouraging responsible dog ownership, strengthening dog control policies and raising public awareness on this issue will contribute to the creation of a safer and healthier social structure in the long term.